

D

50

AZ ORSZ. M. KIR.
KÉPZŐMŰVÉSZETI FŐISKOLA

ÉS A VELE ÜGYKEZELÉS TEKINTETÉBEN
EGYBEKAPCSOLT FESTÉSZETI ÉS SZOBRÁSZATI
MESTERISKOLÁK ÉS A NŐI FESTŐISKOLA

ÉVKÖNYVE

AZ

1915—1916.

TANÉVRŐL.

SZERKESZTETTE :

VÁRDAI SZILÁRD

IGAZGATÓ-TANÁR.

BUDAPESTEN,
IFJ. KELLNER ERNŐ KÖNYVNYOMDÁJA
1916.

ORSZ. M. KIR.
KÉPZŐMŰVÉSZETI
FŐISKOLA

Porvian Jones

(1836—1916.)

I.

AZ ÉV TÖRTÉNETÉBŐL.

Főiskolánk épületei ugyanazt a hazafias célt szolgálták az 1915—16. iskolai évben is mint előbb; hasonló hazafias munka folyt — és folyik — most is benne, mint a háború előtt, csak más eszközökkel. Mind a két munkában egy a közös vonás: küzdelem hazánk javáért. A Főiskola a béke küzdelmeire készíti elő a fiatalságot; a hadikórház a küzdelem által biztosítható béke érdekében működik áldásosan.

Természetes, hogy mikor a haza léte forgott veszedelemben, át kellett engednünk a helyet a másik munkának; s természetes, hogy a mi munkánkat úgy kellett folytatnunk, amint azt a lehetőség s a magas kormány támogató intézkedése mellett, a megnehezedett viszonyok között folytathattuk és pedig: *a Mezőgazdasági Múzeum, a Szépművészeti Múzeum, a VI. ker. áll. felsőbb leányiskola és leánygimnázium, nemkülönben a székesfővárosi Pedagógiai Szeminárium* igazgatóinak jóvoltából ugyanazon helyiségekben mint a múlt — 1914—15. — iskolai évben. S mivel a vallás- és közoktatásügyi minisztérium intézkedése folytán főiskolánk az *Orsz. M. Kir. Iparművészeti Iskola* épületében is nyert néhány alkalmas tanhelyiséget, úgy a Női Festőiskola tanhelyiségei, valamint a Fehérvári-úton bérelt műtermek — melyek a múlt tanévben a rajztanárjelöltek képzésére szolgáltak — a tanév elején eredeti rendeltetésüknek visszaadhatók voltak, miáltal az előadások nemcsak a rajztanári és tanítónői, hanem a művészeti tanfolyamokon is, az egész tanéven át zavartalanul folyhattak.

Az egyes tantárgyakat előadó tanárok állományában némi változás történt, amennyiben BADICS FERENCZ dr. kir. tanácsos, tankerületi kir. főigazgató, a Magy. Tud. Akadémia rendes tagja, a magyar irodalom tanításáról a tanév elején lemondott. Tette azt azért, mert mint tankerületi főigazgatónak többször hosszabb időt kell úton töltenie s a jelenlegi közlekedési viszonyok közt nem

mindig lehetett abban a helyzetben, hogy óráit rendesen megtarthatta volna. BADICS dr. főigazgató, aki teljes 23 éven át tanította a magyar irodalom történetét Rajztanárképző Főiskolánkon, mindenkor a kötelességtudás és teljesítés embere volt, s akkor, midőn ebben akadályozva látta magát és elhagyta tanszékét s azt az intézetet, melyhez majdnem negyedszázados működés sikerének emléke füzte, — bármily fájdalmasan esett is a válás, — az igazgatóságnak helyettesítéséről gondoskodnia kellett.

A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter úr f. évi november hó 13-án 112.421/III. sz. a. kelt magas rendeletében méltányolván az indító okot, mely BADICS főigazgatót, mint főiskolánk óraadó tanárát, a Rajztanárképző Főiskola magyar irodalomtörténeti tanszékének elhagyására készítette, e tanszék ellátása alól, saját kérelmére, a miniszterium felmenteni méltóztatott őt, egyuttal megbízván a Főiskola igazgatóját, hogy BADICS FERENCZ dr., kir. tanácsos, tankerületi kir. főigazgató úrnak a Főiskolán való 23 évi kiválóan sikeres s buzgó működéseért meleg elismerését és köszönetét nyilvánítsa, melyhez az igazgatóság úgy a maga, valamint a tanári karnak s ifjúságunk szerény, de bensőséges köszönetét csatolta.

Súlyos betegsége miatt nem tarthatott főiskolánkon az 1915—16. tanévben előadást SZÉKELY GYÖRGY dr. tanár, az Erzsébet Nőiskola rendes tanára sem. Részben való helyettesítésére WESZELY ÖDÖN dr. egyet. m. tanár, székesfővárosi középiskolai főigazgató, a Pedagógiai Szeminárium vezetője ugyan önként vállalkozott, mivel azonban a Főiskola rajz- és nőkézimunka tanítónőjelölt növendékei részére a bölcséleti előtan és a neveléstudományok heti 7 órában, a magyar irodalom története heti 2 órában adatik elő s a rajztanár- és tanítójelöltekre kötelező magyar irodalomtörténet tanszéke sem maradhatott hosszabb ideig üresen, ennélfogva a vallás- és közoktatásügyi miniszter úr 1915. évi november hó 13-án 101.567/III. sz. a. kelt rendeletével egyrészt a rajztanár- és rajztanítójelöltek számára a magyar irodalom előadásával CSÁSZÁR ELEMÉR drt, a gyakorló főgimnázium rendes tanárát, másrészt a rajztanárnő- és rajztanítónő-, illetőleg női kézimunkatanítónő-jelöltek számára a magyar irodalom történetének és a bölcséleti előtannak állandó előadásával, valamint a pedagógiának dr. SZÉKELY GYÖRGY óraadó tanár helyett két osztályban való előadásával GYULAI ÁGOST dr. polg. iskolai tanítóképző-intézeti tanárt bízta meg.

HAVRANEK FERENCZ műépítész, főiskolai rendes tanár mellé az építészeti rajz- és tervezés tanításánál egy segéderőről kellett

gondoskodnunk. Nevezetesen HAVRANEK az iparművészeti stíl- és alaktanban, de különösen a *női kézimunka encziklopédiájában* annyira specziálista, sőt ez utóbbi tárgy egész anyagát, rendszerét, módszerét az ő vas szorgalma, nagy tudása teremtette meg, hogy őt e tárgy tanításától ma még elvonni, vagy mással helyettesíteni, az oktatás határozott kára nélkül, nem lehet. Másrészt az építészet is a Főiskolán az intézet céljához módosult, egészen különleges lett, amennyiben a művészeti tárgyakhoz símul. Mivel pedig e tárgyat a rajztanár-, tanárnő- és rajztanító-jelöltek gyakorolni kötelesek, HAVRANEK FERENCZ elfoglaltsága igen nagy, amit csak az ő lelkes, odaadó buzgósága bír meg. Méltányos volt tehát, hogy melléje egy kisegítő tanerő rendeltessék. De a méltányosságtól eltekintve, azért is szükséges volt ez, hogy ebből a tárgyból is legyen valaki, aki az építészetnek főiskolánk céljaihoz mért tanításában kellő gyakorlatot szerevezve, annak idején HAVRANEK örökét minden zökkenés nélkül átvehesse.

A vallás- és közoktatásügyi miniszter úr Ő nagyméltósága méltányolván a fennebb vázolt körülményt és szempontokat, ugyancsak 1915. évi november hó 13-án 101.567—III. sz. a. kelt rendeletével a rajztanár- és rajztanítójelöltek számára az építészeti stíl- és alaktan előadásánál való segédkezéssel ANDREETTI KÁROLY okl. építészt méltóztatott megbízni. Minthogy azonban ANDREETTI KÁROLY mint honvéd huszárfőhadnagy parancsörtiszi szolgálatot teljesített s a tanév végéig állását nem foglalhatta el, HAVRANEK FERENCZ a lefolyt tanévben is BOTTKA MIKLÓS okl. rajztanár segédkezése mellett látta el e tanszék minden teendőjét.

PÓRSZÁSZ JÓZSEF igazgatói címmel felruházott ny. középiskolai tanár, a mult tanév elején végleg megvált főiskolánktól, hol eleinte segédtanári minőségben heti 15 órában rendes tanári tevékenységet fejtett ki, később mint óraadó a Rajztanárképző legidősebb és legrégibb tanára, összesen 43 évig működött: 1916. évi május hó 4-én, életének 80-ik évében, rövid szenvedés után elhunyt.

PÓRSZÁSZ mindjárt a volt Mintarajziskola és Rajztanárképző-intézet megnyitásával, vagyis az 1871—72. tanévvel lépett rajzoktatásunk szolgálatába.

A rajztanárok és tanítók szükségéhez mért geometriai tanterv és módszertan elkészítésében, keresztülvitelében s idők multán fejlesztésében nagy érdemeket szerzett. Munkaerejének javát fordította — igazán csekély díjazás mellett — a rajztanárok és tanítók képzésére. Munkássága nemcsak az utóbbi évek szerint ítélandó

meg, mikor az elemi geometria az újabb tanterv szerint főiskolánkon melléktárgy lett, de hálásan kell visszaemlékeznünk arra a hosszú tevékenységére, midőn az egész geometriát, tehát azt is, ami még most is kötelező a rajztanár- és rajztanítójelöltek részére, egyedül ő tanította.

PÓRSZÁSZ JÓZSEF, mint az Orsz. M. Kir. Rajztanárvizsgáló Bizottság tagja, a bizottság fennállása óta állandóan részt vett a bizottság munkásságában, azt magas életkorában a legutóbbi években is nem lankadó érdeklődéssel kísérte és a bizottság minden tagjának őszinte rokonszenvét bírta. A Rajztanárvizsgáló Bizottság folyó évi május hó 23-án tartott értekezleten megilletődéssel vette tudomásul PÓRSZÁSZ elhunytáról szóló bejelentést és tette magáévá az elnökség azon előterjesztését, hogy PÓRSZÁSZ JÓZSEF volt bizottsági tag elhunytá felett érzett részvéte jegyzőkönyvébe iktattassék.

*

Az Orsz. M. Kir. Rajztanárvizsgáló Bizottság új tagjaivá a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter úr folyó évi márczius hó 8-án 21.235/III. sz. a. kelt rendeletével — az 1915—16. tanév tartamára — CSÁSZÁR ELEMÉR dr. egyetemi magántanárt és GYULAI ÁGOST dr. polgári iskolai tanítóképzőintézeti tanárt, az Országos M. Kir. Képzőművészeti Főiskola óraadó tanárait nevezte ki. A női kézimunkatanítónő vizsgálóbizottságban viselt tiszte alól a vallás- és közoktatásügyi miniszter úr Ő nagyméltósága 1915. évi augusztus hó 16-án 85.185—VI/b szám alatt kelt rendeletével VÁRDAI SZILÁRD igazgató-tanárt saját kérelmére felmenteni s helyébe: HAVRANEK FERENCZ főiskolai rendes tanárt kinevezni méltóztatott.

*

A török császári kormány 150 ifjút küldött hazánkba, hogy tanulmányaikat Magyarországon folytassák.

Ez ifjak egyik csoportja tanulmányait alsófokú ipariskolákban, a fiumei hajógyárban, másik csoportja felső ipari szakiskolákban, reáliskolákban és a kir. József Műegyetemen akarja megkezdeni.

Hogy ezen ifjak szeptember hóban a megfelelő magyar intézetekbe felvehetők legyenek, úgy a magyar nyelvből, mint a török és magyar iskolák különbözetéből vizsgázniok kell, miért is részükre külön tanfolyamot rendezett a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter úr helybenhagyásával a Magyar Keleti Kultúrközpont. E tanfolyam vezetői dr. Erődi Béla m. kir. udvari tanácsos, tankerületi kir. főigazgató és Vig Albert m. kir. udvari tanácsos, iparoktatási kir. főigazgató.

Mivel a magyar és török iskolák közti különbség a rajzi és geometriai tárgyakra is vonatkozik, a tanfolyam vezetői azzal a kérelemmel fordultak Főiskolánk igazgatóságához, hogy a rajzi és geometriai szakra a Főiskola is adjon helyiséget és tanerőt.

Tekintettel az ügy fontosságára a vallás- és közoktatásügyi miniszterium hozzájárulásával az igazgatóság készségesen engedte át folyó évi június 20-ától szeptember hó elejéig a tanítás céljaira a főiskolai könyvtár nagy olvasótermét s más helyiségét, továbbá a Mezőgazdasági Múzeumban — természetesen igazgatóságának hozzájárulásával — a Főiskola növendékei által a tanév folyamán használt helyiségeket.

A szabadkézi rajz és geometria tanítására BOTTKA MIKLÓS főiskolai tanár vállalkozott. Ezenkívül közreműködik a magyar nyelv tanításában a török ifjak egyik csoportjában dr. GYULAI ÁGOST, polgári iskolai tanítóképzőintézeti tanár, főiskolánk magyar irodalmi óraadó tanára, másik csoportjában dr. MÉSZÁROS GYULA, a Magy. Nemzeti Múzeum néprajzi osztályának őre, ujonnan kinevezett konstantinápolyi tud. egyetemi tanár. A fizikát ugyancsak a Főiskola könyvtári nagy olvasótermében DUNAY ZOLTÁN dr., budapesti I. ker. áll. főgimnáziumi tanár adja elő.

*

Tájképfestészeti kirándulásokon kora tavasztól fogva a *Főiskola* és a vele ügykezelés tekintetében egybekapcsolt *Női Festőiskola* növendékei OLGYAY VIKTOR főiskolai rendes tanár és DEÁK EBNER LAJOS női festőiskolai igazgató-tanár vezetése mellett vettek részt. Önállóan végzett munkáikból úgy a férfi és női művésznövendékek, valamint a rajztanár- és rajztanítónő-jelöltek a karácsonyi szünnapok alatt — a budai Várbazárban levő Női Festőiskola helyiségeiben — szép sikerű kiállítást rendeztek, melyet, mint rendesen, előkelő nagy közönség látogatott.

Az Orsz. Magy. Képzőművészeti Társulat igazgatósága folyó évi márczius hó 13 án tartott V. ülésében a Nadányiné-féle 500 koronás ösztöndíjat, a Benczúr Gyula dr. Ó Méltósága ajánlata alapján, egyhangulag SZÜLE PÉTERNEK, a harctéren küzdő festőművésznövendéknek ítélte oda. A Festészeti Mesteriskola másik két növendéke közül BURCHARDT REZSŐ a Pável-Trefort-féle 600 K-ás, TATZ LÁSZLÓ pedig 1000 K-ás állami ösztöndíjban részesült.

Az általános tanfolyambeli művésznövendékek közül az illető szaktanár urak javaslatára: MUND HERMANN 300 K, DOMANOVITS

JÓZSEF, MERÉNYI REZSŐ, PALCSÓ DEZSŐ és STENHURA ERNŐ 200—200 K, GÄRTNER ELEK 150 K állami ösztöndíjat kapott.

A rajztanár-, tanító-, valamint a rajztanárnő- és tanítónő-jelölteknek a vallás- és közoktatásügyi miniszter úr az 1915—16. tanévre, a tanári testület javaslatára a következő ösztöndíjakat adományozta:

KINTZLER ÖDÖNNEK és PATKÓ KÁROLYNAK egyenkint 450 K-át;

BAUER GYÖRGYNEK, DAFFINGER HANNÁNAK, GYÖRGYFI GYÖRGYNEK, HOFBAUER KÁROLYNAK, KRISTÓF GÉZÁNAK, PATOČKA STEFÁNIÁNAK, PREUSS MÁRIÁNAK, RAIDL IDÁNAK, REHÁK ELEMÉRNEK, REUTER ÁGOSTONNAK, ROMOCSA TIBORNAK, SZALAY PÁLNAK, TÓTH ISTVÁNNAK, TROJÁN ALFONZNAK és VITUS BÉLÁNAK egyenkint 360 koronát;

LIBER MARGITNAK 320 koronát; továbbá BACHER RÓZÁNAK, DUCSAY BÉLÁNAK, HERKNER SZIDÓNIAÉNAK, HRABÁK JÁNOSNAK, KALICZKY JÁNOSNAK, MARTINKÓ MÁTYÁSNAK, PAÁR ALFRÉDNAK, PFALZ GYÖRGYNEK és RÉFI KÁDY JÁNOSNAK egyenkint 270 koronát;

BÁNÁSS MARIETTÁNAK, BÁRDOS JOLÁNNAK és HALLER FRIGYESNEK egyenkint 225 koronát;

BERECZK MARGITNAK, BIELITZ MARGITNAK, BODOLAY JENŐNEK, BRASCH MÁRIÁNAK, DIENES TERÉZNEK, ESTY MAGDÁNAK, FRIEDERY ILONÁNAK, HATOS KORNÉLIAÉNAK, KASSAY MARGITNAK, PEISER STEFÁNIÁNAK, PLATTHY JENŐNEK, ROSENWALD ARTÚRNAK, SZÜCS EMMÁNAK és WEYDE GIZELLÁNAK egyenkint 180 koronát;

CSOBÁNCZY MARGITNAK, KOVÁCS ALOJZIAÉNAK, MAZUREK DÓRÁNAK, MÜLLER RÓZSINAK, NEMES ERZSÉBETNEK, d'OUVENOU GIZELLÁNAK, RÓNA KATALINNAK és SZINI ZOLTÁNNAK egyenkint 135 K-át;

SEMJÉN ILONÁNAK 105 koronát és FEIGEL AMÁLIAÉNAK 80 K-át.

Jutalom- és pályadíjak czimén Főiskolánk növendékei az 1915—16. tanév folyamán 1600 K-át kaptak.

Magán-, megyei és városi ösztöndíjat élvezett 4 növendék 970 korona összegben.

E helyen el nem mulaszthatom, hogy BOSZNAY ISTVÁN és GLATZ OSZKÁR tanár uraknak azért a nemes emberbaráti tettükért, hogy egy-egy festményük értékesítésével befolyt összeget szegénysorsú tanítványaik segélyezésére adományozni kegyeskedtek — úgy az igazgatóság, mint az ifjuság nevében — hálás köszönetet ne nyilvánítsak.

Külön ki kell emelnem, hogy az Állami Nőipariskola igazgatósága épp úgy, mint a múlt tanévben, az 1915—16. tanévben is,

az összes eziránt kérelmező rajztanár- és tanítónő-jelöltjeinket a saját Menzájánál fél, vagy egész ingyenes ebédkedvezményben részesítette, mely nagylelkűségért a Főiskola igazgatósága a legmelegebb köszönetét fejezi ki.

A rajztanár- és tanítójelöltek, valamint művésznövendékeink részint az Orsz. Iparművészeti Iskola Diák-asztalánál részesültek ebédkedvezményben. Ezen szíves vendéglátásért az ifjúság nevében szintén hálás köszönetet mondok az intézet igazgatóságának.

Főiskolánk növendékei egyrészt az Állami Nőipariskola Menzájánál, másrészt az Orsz. Iparművészeti Iskola Diák-asztalánál az 1915. évi július 1-től 1916. évi június hó 30-ig terjedő időben elfogyasztottak összesen 7928 adag ebédet, mely adagokért az Orsz. Képzőművészeti Főiskolai Diák-asztal pénztárából részben egész, részben féldíj címén kifizettetett 9176 korona.

Fennebbi összeg a Diá-kasztal költségvetésileg megállapított rendes javadalmazásán kívül fedezetet talált első sorban a vallás- és közoktatásügyi miniszter úr Ő nagyméltósága által ez idén is kegyesen adományozott rendkívüli segélyben, továbbá a Főiskola tanári testülete által nagylelkűen felajánlott pót- és javító vizsgálati díjak és más címen befolyt kisebb összegekben, valamint a főiskolai növendékek által befizetett járulékokban.

A tandíjfizetés alól felmentetett az I. félévben 81, a II. félévben 91 növendék.

Az egészségi állapot az iskolai év folyamán kielégítő volt; a Főiskola *tényleges* növendékei közt súlyosabb megbetegedés vagy haláleset nem fordult elő.

*

Végül megemlékezni kívánok még a Főiskolának a középfokú rajzoktatás irányítása és ellenőrzése körül kifejtett munkásságáról. A rajzoktatók széles rétegét közvetlenül érintvén eme kérdés, az alább közlendők megismerése rájuk, de egyszersmind rajzoktatásügyünkre nézve is kívánatosnak látszik.

Tudvalevő, hogy a közép-, polgári fiú- és leány-, valamint felsőbb leányiskolák, úgyszintén az elemi tanító- és tanítónőképzőintézetek rajztanításának felügyelete az Országos Képzőművészeti Főiskolára bízott az 1912. évi Vm. 49.301. számú rendelettel.

Ezt a felügyeletet a Főiskolának 1915. évi július hó 28-iki tanártestületi határozatával kiküldött „*Rajzoktatási Szakfelügyelő Bizottság*“ úgy teljesíti, hogy az egyes iskolák rajzoktatóitól bekér

olyan rajzszorozatok, melyek a rajztanítás egész menetét mutatják. Ezekből a rajzokból szakszerű felülvizsgálat útján a bizottság állapítja meg a tanmenet helyességét, esetleg hiányait s írásban megadja a tanerőknek a kellő útbaigazítást, hol szükségesnek mutatkozik, a Főiskola kiküldöttje a helyszínén is eljár s ott szerzi meg a kellő tájékozást a rajztanár képességéről, munkásságáról vagy az eredménytelenség okáról. Ily módon míg egyrészt a rajzoktatás eredményessé tételére hasznos utasítást ad a bizottság, másrészt a tanmenetbe s a tanár munkásságába alaposan betekintve, az eredményes tanítás útjában álló esetleges akadályokat igyekeznek elhárítani.

A Szakfelügyelő Bizottság, melynek tagjai a lefolyt tanévben: BOSZNAY ISTVÁN, DÖRRE TIVADAR, ERDÖSSY BÉLA, HAVRANEK FERENCZ és KOVÁCH GÉZA intézeti tanárok voltak, (Nádler Róbert másirányú nagy elfoglaltsága miatt ezen bizottság munkálataiban nem vehetett részt) első teendőjéül azon elvek és módozatok megvitatását tekintette, melyek munkásságának rendszeres mederbe terelését, eredményét biztosíthatják. S ha e tekintetben a rendelkezésre álló eszközök nem is mutatkoztak teljesen kielégítőeknek, nem késett a hazai rajzoktatás szakszerű irányítására és ellenőrzésére a kezdő lépéseket megtenni.

Ezen bizottságnak az 1915—16. tanév végével a Főiskola igazgatóságához intézett jelentéséből következőket közlöm:

„A szakfelügyelő bizottság jelen tanévi munkásságának egyik fontos mozzanata az a *felhívás*, melyet a szabadkézi rajz tanmenetének elkészítése ügyében az összes általános irányú középfokú iskolákhoz intézett.

Az eddigi szokás szerint rajzoktatóink tanmeneteiket jobb tanulóik munkáiból állították össze. Az ily tanmenetek azonban több szempontból kevésbé voltak megfelelőeknek mondhatók. A készülés időrendjében sorakoztatott tanulórajzok nem mutatják csoportosítva a szorosán összetartozó feladatokat, épen ezért a szemlélőre gyakran egy rendszerében következetlen, összefolyó munkatömeg benyomását teszik. Az áttekintés még a gyakorlatnemekre való szétzedés után is nehezen érhető el, mert a tanulórajzok nagy száma és nagy mérete, szinte lehetetlenné teszik azt, hogy belőlük egyes nagyobb egységeket — pl. egy-egy osztály teljes anyagát — *egyidejűleg* szemlélhessük. Pedig csak az egyidejű szemlélet teszi lehetővé a feladatok kölcsönös vonatkozásainak kellő felismerését; de

másrészt a tanulórajzok maguk nem is szolgáltatnak kellő adatokat a készítés módjára, nem élezik ki kellőképen a tanítás intenczióit.

A tanmenet összeállításának általunk kívánt újabb rendszere kiküszöböli ezeket a hibákat és hiányokat, s ami nem kevésbé fontos, egységes eljárást honosít meg erre a kérdésre nézve rajzoktatásunkban. Eszerint a rajzoktatók tananyagukat a jövőben kisméretű vázlatokból állítják össze nagyobb táblázatokon. Ezen táblázatok világos, tömör képét nyújtják osztályról-osztályra a gyakorlatnemekre bontott tananyagnak. A táblázatokon szereplő rovatok a feladatok tárgyáról, kitűzési módjáról, a tanulmányi időnek igénybevételéről stb. nyújtanak felvilágosítást. Ezen illusztrált tanmenetek a jövőben állandó mellékletét fogják képezni a Szakfelügyelőség részéről bekérendő tanulórajzoknak, melyekkel kapcsolatban teljesen megbízható képét fogják nyújtani az oktatásnak. A Szakfelügyelő Bizottság a hozzá beérkezett anyagból már is örömmel láthatta eme kezdeményezésének kedvező hatását; remélhető, hogy ez a hatás a jövőben jelentékenyen fokozódni fog. Remélhető ez annál is inkább, mert a közrebocsátott Rajzoktatási Normál-Tanmenet, melyet tudvalevőleg a Rajztanárképző Főiskola tanári karából kiküldött bizottság készített, az Orsz. Rajztanár-Egyesület delegáltjainak közreműködésével, törekvéseinket hathatósan elősegíti, mint ezt ugyancsak a hozzánk beküldött anyagból már is alkalmunk volt megállapítani.

A bizottság főmunkáját tanmenetek véleményezése, tanulórajz-sorozatok átvizsgálása, szakkérdésekre vonatkozó felvilágosítások megadása képezte. Egyenes felhívásunkra a dunántúli polgári iskolák küldték be tanulórajzaikat és egyelőre csupán írásba foglalt tanmeneteiket. A fölhívott 33 iskola közül 27 küldte be a kívánt munkákat; az elmaradtak közül egyesek a képesített tanerő hiányával, a háborus állapotokra való hivatkozással mentették ki magukat. Ezeken kívül számos tanintézet és rajzoktató megkeresésére adtunk tájékoztatást, főként a készítendő tanmenetre vonatkozólag.

Beterjesztett *birálati íveinken* egyenként és részletesen foglalkozunk az egyes iskolák rajzoktatásával. Ezuttal a megvizsgált anyagon mutatkozó hibákra és hiányokra kívánunk rámutatni, hogy az érdekeltekkel való közlés révén ezeknek elkerülésére a figyelmet felhívjuk s közelebbről, hogy az illusztrált tanmeneteknek megfelelő elkészítését általában megkönnyítsük.

Szórványosan, vagy gyakrabban mutatkozó hibák a szabadkézi rajznál az alábbiak:

1. *Az alapvető gyakorlatok hiányos művelése.*
2. *Tökéletlen keresztülvitele a fokozatosság elvének.*
3. Erőltetése a kellő előkészület híján lévő feladatoknak, azaz: *a haladás ütemének elsiettetése; a túlságosan korai próbálkozások.*
4. A rajztanulmány céljának, az iskolai tanítás korlátainak föl nem ismerése s a magasabb (művészi) vállalkozásokba való bocsátkozás, azaz: *a célon való túllövés.*
5. Egyes fontos gyakorlatnemeknek elhanyagolása, vagy teljes elejtése, más tetszetős, vagy a tanár által különösebben kedvelt gyakorlatoknak javára, azaz: *a gyakorlatok egyoldalúsága.*
6. Összetett, nagyméretű, mutatós, de különösebb rajzi tanulságok híjával lévő feladatok művelése, azaz: *a tanulmányi időnek helytelen elhasználása, a külső hatásra való törekvés.*
7. A feladatoknak fogyatékosága a jóízlés szempontjából.
8. *Az egyes rajzlapoknak hiányos megjelölése.* Mellőzése a felhívásunkban megkívánt adatok kitüntetésének, melyek hiányában egyes rajzlapok elbirálhatlanok voltak.
9. *Egyes gyakorlatnemeknek hibás értelmezése.*

Főként a legutóbbira való tekintettel szükségesnek látszik néhány gyakorlatnemről tájékoztatást adnunk; ugyanekkor rá fogunk mutatni arra, hogy a felsorolt tipikus hibák különösebben hol fordulnak elő. Az egyöntetű felfogás kialakulására kívánatosnak tartjuk, hogy ezen tájékoztatásunk a tanmenetet beküldő összes rajzoktatókkal közöltessék.

I. Vonalvezetési gyakorlatok.

Önálló gyakorlatként csak az utóbbi időkben nyert alkalmazást a *vonalvezetés*. Inkább csak technikai célú szolgál ez: a gyors, lendületes, lágy vonalírásra szoktatja a tanulót s kétségtelenül jelentékenyen fejleszti kezügyességét. Miután azonban mindezek az elemek többé-kevésbé minden gyakorlatainkban megtalálhatók, semmiképen sem indokolt a vonalvezetésekre túl nagy időt fordítanunk. A haladottabb fokon, pl. a III—IV. osztályokban már beleolvashatók ezek a többi gyakorlatokba.

A vonalvezetési gyakorlatoknál leginkább csak a típusban való visszaadásra törekszünk. Olyan egyszerű alakításokat kell

ezekhez választanunk, melyeket a tanulók rögtönző módon papírra tudnak vetni s ezután többszörösen végig futtatott vonalakkal terelik a helyesebb kialakítás felé. Végczélul nem tekintjük itt azt, hogy ábránkat egyetlen tiszta vonallal adjuk vissza, hanem a rajzot vonalasan fejlesztett állapotában, *a keresgélő vonalak eltávolítása nélkül hagyjuk*. Ellenkezésben áll ezen gyakorlat rendeltetésével a *kis ábrák rajzoltatása*, valamint az ábráknak a rajzlapokon való kimért (sokszor eszközökkel beosztott) sorakoztatása. Egy-egy lapra csak néhány, lehetőleg nagy ábra rajzoltatandó, a helynek szigorubb meghatározása nélkül.

Értékes gyakorlatunk lévén ez, egyes tanmenetekben történt mellőzését helytelenítenünk kell.

II. Foltfestési gyakorlatok.

A foltfestési gyakorlatokkal a formáknak egységben való fel-fogását és rögtönző ábrázolását vesszük célba, szorítkoznunk kell tehát ezeknél is az egyszerű alakításokra. Kezdetben vonalkák, pettyek, ecsetnyomok, konvencionális síkdiszítményi elemek, mértani idomok, majd a legegyszerűbb lapos tárgyak, növényrészletek nyujtanak erre alkalmas anyagot. Ezek közül az utóbbiak rendszerint már némi elővázolást igényelnek, de az elővázolás nem terjedhet ki a részletekre: a formai teljes kialakítást közvetlenül ecsettel kell végezni. Más szóval, félreértése a foltfestő primázó eljárásnak az, midőn a festés készre-rajzolt formákra alkalmaztatik.

A vonalvezetési gyakorlatoknál a tanulórajzok nagy méretének szükségességét hangsúlyoztuk, itt — már pusztán az ecsettechnika-ra való tekintettel is — óvakodnunk kell a méreteken való terjeszkedéstől: a tanulók által festett foltok ne igen lépják túl a nagyobb ecsetnyomok méreteit.

Úgy a vonalvezetési, mint a foltfestési gyakorlatok csupán előgyakorlatai lévén a rendes ábrázolásoknak, nem foglalhatják el a tanulmányi időnek jelentékenyebb részét.

III. Síkformák imitativ rajzolása.

A rajztanulmány kezdő fokán ezen gyakorlatnemen fekszik a fő súly; ennek kapcsán kell a tanulóknak a formavisszaadás helyes rajzi eljárását elsajátítaniok: az összefoglaló formák használatát, az egészből a részletek felé haladó réteges fejlesztést,

szóval a *rendszeres vázolást*. A feladatoknak ezen szempontból való gondos összeválogatása megóvja a tanítást attól, az itt gyakran mutatkozó hibától, hogy túlkorán állítja a tanulókat olyan témák elé, melyeket ezek előismeret hiányában, csak különböző helytelen és meg nem engedhető eszközökkel és eljárásokkal tudnak valahogyan megoldani, anélkül természetesen, hogy ezzel rajzi készségükben legkevesebbé is előbbre jutnának.

Kerülendők az olyan feladatok, melyeknél a fokozatosság csupán a formák növekvő halmozásából áll; a magasabb fokú feladat nem jelent szükségszerűleg nagyobb munka-quantumot: az igazán jó feladat az, mely rövid úton, kevés időt igénylőleg éri el célját.

Úgy a fokozatosság hiányával, mint a céltalan halmozás hibájával sokszor találkoztunk ezen gyakorlatnemnél. Különösen elítélendő a túlságosan összetett, mutatós témák feldolgozása akkor, mikor ez az egyszerű alapvető feladatok csekély gyakorlata, vagy hiánya mellett mutatkozik.

A feladatok egyoldalúságára, mint feltűnő hibára kell továbbá ezen gyakorlatnemnél rámutatnunk, mely itt főként a növényornamenteknek túlzott alkalmazásában nyilvánul. Ennek oly kirívó eseteivel is találkozhatni, hogy egyes kollekcziókban csaknem kizárólag *függőleges tengelyű magyar diszitményekből áll ez a gyakorlatnem*.

Az ornamentika világa nem áll pusztán növényelemekből; a stilizált állat-alakok, főként haladottabb fokon, nem kevésbé jó témákat nyújtanak, sőt a tanulók rendszerint nagyobb érdeklődéssel rajzolják ezeket, mert jobban foglalkoztatják képzeletüket s mégis ezekkel alig találkozunk polgári iskolai rajzoktatásunkban.

Mindent összevéve is nagyon elítélendő a síkforma-rajzolás feladatainak kizárólag az ornamentek formakörére szorítása. Lapos tárgyak, (eszközök, szerszámok stb.) igen jól felhasználhatók erre a célra akár eredetijökben, akár mintákul előrajzolva. Sőt a rajzolás közhasználati jelentőségét tartva szem előtt, az ily témáknak előnyt is kell adnunk, mert ezek kétségtelenül közelebb állanak a rajztanulmány végcéljához, mint az ornamentek. Arra azonban mindenesetre ügyelnünk kell, hogy a kiszemelt tárgyak tényleg *két dimenziós jellegűek* legyenek, olyanok, melyeknél a harmadik kiterjedés (a vastagság) az ábrázolásnál mellőzhető.

Helytelen ezzel szemben tehát különböző térformákat vetület-szerűen, laposra stilizálva ábrázoltatni, mert ez már nem a látásbenyomás visszaadása, ez már *nem imitatív rajzolás többé*.

Mint minden gyakorlatnemnél, itt is hangsúlyoznunk kell azt, hogy témáink lehetőleg változatosak legyenek: szögletes-gömbölyded, hosszúkás-zömök, szimmetrikus és szimmetriátlan formák váltakozva alkalmaztassanak. Feladataikat a tanulók egyik esetben teljesen kivitt, más esetben csak vázlatos formában oldják meg, még pedig ugyanazon témát különböző nagyságban, különböző fokra fejlesztett vázlatban. Mindezekkel elkerültetik az egyenértékű és egyenjelentőségű feladatoknak céltalan ismételtetése.

Ok nélküli megnehezítése a feladatoknak a túlságosan nagy méretben való rajzoltatás. (Legföljebb mint egy-egy speciális gyakorlat bír ez jogosultsággal.) Fölöslegesen túllépi a szükséges méreteket az olyan rajz, mely a használatos negyedíves lapot teljesen betölti; rendszerint megfelelnek célunknak az olyan nagyságú rajzi példák, melyek egy nyolczadíven is jól elhelyezhetők. Az imitatív síkforma-rajzolás körében figyelmeztetnünk kell az oktatók egy részét arra, hogy példáik nem mindig elégítik ki a jóízlés követelményeit. Ez a hiba főként *a magyar népies diszítmények kritikátlan fölhasználásában*, a kevésbé nemes formák, a harmoniátlan rikító színek alkalmazásában nyilvánul. A kemény czeruza kontúrok, a tollrajzcsíkkal szélesen szegélyezett ornamentek ugyanezen elítélés alá esnek.

IV. Térformák rajzolása.

A rajztanulmányoknak ezt a részét két csoportra osztjuk. Az első a *vonaltávlal* gyakorlati elsajátítását nyújtja, ennek megfelelőleg nagyméretű testeket használ; a tanulmányt ezen részében *nagy térformák utáni rajzolásnak, szemléleti látszattannak* nevezzük. A második részben a *látszati benyomás teljességének* visszaadását vesszük célba, fokozatosan vonván be a tanulmányba az árnyék- és világossági viszonyok, texturák, színek, a rajzi és festési technikák részletesebb tanulmányozását. Anyagul erre leginkább a közvetlen környezet tárgyai szolgálnak, miért is az előbbivel szemben ezt a részt: *kisebb térformák rajzolása és festése* névvel szoktuk jelölni.

A nagy térformák rajzolása, sajnos, általában nem kultiváltatik olyan terjedelemben és olyan eredménnyel, mint ez szükséges volna. *Ennek fő oka a rajztermeknek erre a célra alkalmatlan voltában keresendő.* Ez a része ugyanis a tanulmányoknak nem nélkülözheti a nagy distancziákat nyújtó rajztermeket. A padokkal bebútorozott rajzterem erre alkalmatlan, sőt a bútoroknak esetleges

elmozdítása sem vezet rendszerint célra, mert szinte leküzdhetetlen nehézség elé állítja a tanítást. Az alkalmatlan rajztermek tehát megfosztják az oktatást a vonalperspektívának, a rajztanulmány legfontosabb részének, megfelelő közlésétől.

A vonalperspektiva elsajátításához a nagyméretű négyzetes hasábokból nyerhető összeállítások nyújtják kezdő fokon a leginstruktívabb feladatokat. Ezekből *jól összefoglalható*, egyszerű összeállítások alkalmazandók a legegyszerűbb technikák (főként czeruzarajz) használatával. Csendéletszerű csoportosítások, részletes tónus-imitálások, színezések itt nincsenek helyükön, mert csak elvonják a tanulók figyelmét a legfontosabb kérdéstől: a vonaltávlati helyes megoldástól.

A nagy rajztermek hiánya igen kedvezőtlen körülmény ugyan, de nem lehet ok ezen alapvető fontosságú tanulmányi rész elejtésére. Ilyen esetben a tanításnak a *kis modellekre kell áttérnie*. És mert ezekkel az előhaladás mindenesetre nehezebb, lassabb, a tanulmányi időnek és anyagnak bővítésével kell magunkon segíteni és semmi esetre sem szabad a szemléleti látszattani anyagot megcsónkítani, mint ezt egyes esetekben tapasztalhatni.

Különös súlyt kell helyezni itt a vázoltatásra. Ugyanazon test vagy testcsoport több nézetből vázaltszerűen rajzoltatandó és csak esetenként készíttetendők nagyobb méretű teljesen kidolgozott rajzok. Fontos kiegészítő részét képezik ezeknek a vetületi rajzok, melyek esetenként (szabadkézzel, kis méretben) szintén megrajzoltatandók. Csak haladottabb fokon, a IV-ik osztályban, térhetünk rá a használati tárgyak rajzolására, melyek csak egyenként és nem csendéletszerű csoportosításokban rajzoltatandók. A szint itt még csak mint járulékos elemet alkalmazhatjuk; (pl. czeruzarajzra lazurként használva) a csendéletszerű színes ábrázolás, a tiszta aquarell-technika túlhaladja a polgári iskolai tanulók erejét. Ezzel ellenkezésben, mint feltűnő hibát kell felemlítenünk épen ezen a területen, az erőltetett művészkedő kísérletezéseket. Ezek legkevésbé sem egyeztethetők össze a polgári iskola céljával, de különben is minden igazi eredmény híjával vannak.

V. Tervezési gyakorlatok.

A tervezési gyakorlatok a tanulók önálló művészi-, illetőleg iparművészeti próbálkozásai. Az ipari anyagok és technikák kérdései kívül esvén a polgári iskolák keretein, ezen gyakorlatnemünk csak igen szűk körben: a *síkdiszítés körében* mozoghat. (A leányiskolák-

nál részben másként áll e kérdés). Mégis kétségtelenül igen értékes eredményeket érhetünk el vele a tanulók kezdeményezési hajlamának fölkelésében és esztétikai művelődésében.

Az iskolák, mint a hozzánk beérkezett anyagból is látható, nagy előszeretettel karolják föl ezt a gyakorlatot olyannyira, hogy több helyen bizonyos túltengés is megállapítható. Kívánatos, hogy az a nagy munkakedv, mellyel tanulóink a rajztanulmányok ezen részletével foglalkoznak, helyes irányítást kapjon és kellő mederben maradjon. A túlnagy terjedelmű tervezetek, melyeknek kiviteli munkája semmi irányban nem áll a belőlük nyerhető tanulságokkal, még otthoni dolgozatokként sem ajánlandók, a szűkre szabott tanórákon belül pedig semmi szín alatt meg nem engedhetők.

Általában helyeselhető az, hogy a tervezésekhez leginkább magyar diszítmények használatnak, azt azonban figyelmébe kell ajánlanunk az oktatásnak, hogy gondosabban megválogatott előképeket adjon a tanulók elé, mert különben veszélyezteti a tanulmány esztétikai célzatait.

A naturalisztikus elemekkel történt próbálkozások elfogadható eredményt alig mutatnak; ezeknek nagyobb terjedelemben való művelése céltalannak látszik.

Nem helyeselhetők azok a szórványosan mutatkozó kísérletek sem, melyek kész tárgyak diszítését célozzák, mert valamely tárgy és annak diszítése organikusan összetartozók. Ép így helytelenítendő a vetületi formában rajzolt tárgyaknak (pl. edényféléknek) diszítő tervezetei, valamint az itt-ott feltűnő papirragasztgató pepecselő munkák is.

A síkdiszítések maguk is kellő teret nyújtván, a túlterjeszkedésre semmi okunk nincs. A tervezéseknek semmiképen sem szabad többi fontosabb gyakorlatainknak eredményét veszélyeztetniök, nem szabad megfeledkeznünk a polgári iskola általános jellegéről, melynek rajzoktatásában a *diszítő-rajz* nem viheti a vezérszerepet.

VI. Az emlékezet, képzelet és adatok utáni rajzolás.

Ezen gyakorlatnemnél leginkább arra szorítkoznak rajzoktatóink, hogy egyes, már rajzolt formákat emlékezet alapján újra rajzoltatnak. Ezzel pusztán nem elégedhetünk meg. Annyit pl. a térformák utáni rajzolás kapcsán mindenesetre el kell érünk, hogy a tanulók az egyszerűbb geometriai testeket fejből, *többféle nézetben*

meg tudják rajzolni. Ellenben az olyan feladatokat, hogy a tanulók pl. soha nem látott jeleneteket (csatákat stb.) képzelet alapján rajzoljanak, másnak, mint időtöltő játéknak nem minősíthetjük. Nem a festői hajlandóság fölkeltségére és ébrentartására kell ezt a gyakorlatot szegődtetnünk, hanem azoknak az igényeknek kielégítésére, melyeket a gyakorlati élet legközvetlenebbül támaszt a rajzolással szemben.

VII. Mértani rajz.

Rátérünk ezekután a mértani rajzra vonatkozó észrevételeinkre.

A tantervi követelmények súlya szemelláthatóan bénítólag nehezedik itt a tanulmány rajzi anyagának feldolgozására.

Hibáztatandó első sorban az, hogy a rajzlapok, úgyszólván csak az előadási anyag rekapitulálására szorítkoznak. A rajzlapoknak egyik céljuk kétségtelen az, hogy a megismétléssel a növendékeket a tanultakban megerősítsék, de nem lehet céljuk az, hogy lappálya-számba menő kérdéseket körülményesen kivitt tusrajzokban ismételve visszaadjanak. A tanításnak mindenesetre gondoskodnia kell olyan parallel-feladatokról, melyek mintegy a tanultak alkalmazását mutatják. Ezeknek ellenében bátran elengedhetők volnának igen jelentékeny részükben a tussal való kihúzások; elhagyhatók volnának pl. a végig vezetett vetítő és más szerkesztési vonalak, különösen pontozott formában való kivitelükben. Bizonyos kérdéseket a tanulmányban való előhaladásnál már okvetlenül tudottaknak kell feltételeznünk, ezeknek folytonos ismételtetése céltalan idővesztegetés, sőt a rajz képiességének is hátrányára van.

Mellőzendők úgy a túlsufolt, mint a rajzokkal hiányosan kitöltött lapok. A rajzi anyagnak ebből a szempontból való feldolgozása az oktató feladata; ennek hiánya a tanulórajzokon sokszor sajnálattal tapasztalható. Az I-ső osztályban helytelenítendő a mértani diszítványoknak túlságosan nagy számban való rajzoltatása; egy-két használatosabb hálónak megszerkesztésével s alkalmazásával ezt a kérdést eléggé kiaknázhathatjuk és semmiesetre sem szabad ezzel a tanulók idejét a sokkal fontosabb többi tanulmányi részletektől elvonnunk.

Az ábrázoló mértan rajzi anyagának főként e tanulmány gyakorlati oldalát kellene szolgálnia; a tanulmány gyakorlati végcélját itt a IV. osztály tanterve világosan mutatja. Ezt azonban csak akkor közelíthetjük meg, ha már az alsóbb osztályokban bevezetjük a tanulókat a térformáknak: főként hasábalakú testek

kisebb csoportjainak, igen egyszerű tárgyaknak, három nézetben való ábrázolásába, olyanformán, mint az a műszaki ábrázolásoknál használatos. Teljesen mellőzendő ezeknél az árnyszerkesztés, mely mindenképen másodrendű kérdés lévén, csak igen kis mértékben veheti igénybe időnket.

A perspektiva elméletének megértésére a polgári iskolai tanulók nem érettek. A tanterv nem is követeli az elméleti rész kifejtését, csupán a III. osztálynál említi — minden részletezés nélkül — a látkép-szerkesztést. Teljesen megfelel a tanítás ennek a követelménynek azzal, ha a látképnek az *áthatási módon* való megszerkesztését közli tanítványaival. Az olyan túlkicsiny distanziával készült távlati rajzok, melyeknél a kép nagy részében a normál-látáskörön kívül esik (amilyenekkel a beküldött rajzokon rendre találkozhatunk) legkevesebbé sem alkalmasak arra, hogy a tanuló perspektivai érzékét fejlesszék, mert ezek a látás nyújtotta képet torzított formában mutatják. Helyes látképet biztosító megfelelő nagyságú táv használata viszont rendszerint segédszerkesztésekkel járván, a tanítás ezen fokán eredményesen alig alkalmazható. A tanítás súlya különben is nem a perspektíván, hanem a deréklő vetületek rajzolásán fekvődvén, célszerű eme tanulmányi részletet a fönnebb jelzett körre szorítanunk.

— — — — —

A fönnbbieken rámutattunk a tapasztalt fogyatékosokra, arra, hogy egyes tanulmányi részletek milyen irányban volnának változtatandók. Lehetetlen ugyanekkor rá nem mutatnunk egyéb oly hézagokra, melyek nemzeti kultúránk ezen fontos területén szembeszökően jelentkeznek.

A háboruokozta mostoha viszonyok rajzoktatásunkra különösen súlyosan nehezettek. A helyiségeikből kitelepített iskoláknak meg kellett elégedniök azzal, amit a vendéglátó intézetek nyújthattak s így a rajzoktatás sok esetben rajztermek helyett a rendes iskolatermekben, vagy másutt kényszerült munkáját végezni.

A hozzánk érkezett munkákból annyit mégis megállapíthattunk, hogy az iskolák a lehetőség szerint igyekeztek a rajzoktatás érdekét is megóvni. A tudomásunkra hozott adatokból azonban sajnálattal kell kiemelnünk azt, hogy azok a kedvezőtlen állapotok, melyek rajzoktatásunkban fennállanak, jórészt nem a háborus viszonyok következményei. *A képesített tanerőkben mutatkozó hiány, a rajztermek alkalmatlansága, a szertárak szegénysége, oly kielégítetlen*

alapkövetelmények, melyek mellett rajzoktatásunk nem emelkedhetik a szükséges színvonalra, melyek mellett hivatását betöltenie lehetetlen. Az ezek irányában történő folyamodványokat, felszólalásokat magunk részéről a legmelegebben kérjük a Nagyméltóságú Vallás- és Közoktatásügyi Miniszter urnak figyelmébe ajánlani.“

Hazafias hittel reméljük, hogy a háborúnak fölöttünk tornyosuló vészfelhői, mint a közelmúltban, úgy a jövőben sem fognak bennünket megakadályozni fontos kultúrmunkánk előbbrevitelében.

Tudnivalók az 1916—17. tanévre.

Új növendékek a *rajztanári-, tanárnői-,* illetőleg a *rajztanítói- és rajztanítónői* pályára 1916. évi szeptember hó 6-án d. u. 3—8 óráig, *művésznövendékek* ugyancsak *f. évi szeptember hó 28-án d. e. 8—12 óráig* jelentkezhetnek. A jelentkezők *esetleges* felvétele a rendelkezésre álló helytől és a felvételi vizsgálat eredménye alapján hozott tanári határozattól függ.

A felvételért külön folyamodni nem kell, csak a beiratkozásnál kell személyesen jelentkezni.

A felvételi vizsgálatok lesznek:

a) *rajztanár-, tanárnő-, valamint rajztanító- és tanítónőjelöltek* részére:

1916. évi szept. hó 7-én d. e. 8—12 óráig az alakrajzból,
 „ „ „ „ 8-án d. e. 8—12 „ az ékítményes rajzból,
 „ „ „ „ 9-én d. e. 9—11 „ a szemléleti látszattanból.

b) *művésznövendékek,* férfiak és nők részére:

1916. évi szeptember hó 29-én és 30-án d. e. 8—12 óráig.

A leendő festőművész-növendékek egy fejet, egy aktot élő modellről tartoznak lerajzolni. Idő 4—4 óra.

A leendő szobrászművész-növendékek egy fejet élő modellről kötelesek mintázni. Idő: 8 óra.

Oly jelentkezőkkel szemben, kik ezen próbarajzolások alkalmával a művészi tehetség jelét kellően nem igazolták, a felvétel *feltétlenül megtagadható.*

A *rajztanár-, tanárnő-, valamint rajztanító- és tanítónőjelöltek* felvételi vizsgálatának eredménye szeptember hó 9-én este 8 órakor, a *művésznövendékek* vizsgálati eredménye szeptember 30-án este 7 órakor fog kihirdettetni.

Minden új növendék felvétele ideiglenes; az első évben, akár az év folyamán, akár az év végén elbocsátható, ha a művészi, illetve rajztanári, tanárnői, tanítói vagy tanítónői pályára tehetségtelennek bizonyul, vagy feltűnő hanyagságot tanusít.

A felvételi és egyéb vizsgálati rajzok nem adatnak vissza.

Szeptember 10. és 11-én délelőtt 8 órától fognak a *javító- és pótvizsgálatok* megejtetni. Ugyanazon napokon délután 3—8 óra közt kötelesek a *rajztanár-, tanárnő-, tanító- és tanítónőjelöltek* az 1916—17. tanév I. felére szabályszerűen beiratkozni. A *művésznövendékek* kötelesek *f. évi október hó 1-én d. e. 9—12 óra* közt beiratkozni.

Az 1916—17. tanévi rendes tanítás a *Rajztanárképző Főiskola* tanfolyamain *f. évi szeptember hó 12-én reggel 8 órakor* a *Szép-művészeti Akadémia* általános tanfolyamain *október hó 2-án d. e. 9 órakor* veszi kezdetét.

Budapest, 1916. évi július hó 31-én.

Várdai Szilárd
igazgató-tanár.

II.

T Á J É K O Z T A T Ó.

A *Képzőművészeti Főiskola* központi igazgatása alá két rokonirányú, de önálló szervezettel bíró intézmény tartozik; ezek egyike a *művészképzés*, másika a *rajztanárképzés* ügyét szolgálja.

E két intézmény együttes címe és pecsétje:

„*Orsz. m. kir. Képzőművészeti Főiskola*“.

Ott, ahol a két intézmény külön, mint önálló szervezet jelenik meg, az alábbi — részletező — két címet is használhatja:

A) „*Szépművészeti Akadémia*“.

B) „*Rajztanárképző Főiskola*“.

Jelen szabályzat-kivonat külön fejezetekben foglalkozik a főiskola két intézményével, végül a mindkét intézményre kötelező rendelkezéseket tartalmazza. A szabályzatnak ennek megfelelőleg az alábbi beosztása van:

A) Szépművészeti Akadémia	23. oldal
B) Rajztanárképző Főiskola	27. „
C) Általános rendszabályok és tudnivalók	41. „

A)

KIVONAT
A SZÉPMŰVÉSZETI AKADÉMIA FELVÉTELI-,
TANULMÁNYI- ÉS RENDSZABÁLYAIBÓL.

(Jóváhagyta: a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter úr
1909. évi 15.989. számú rendelettel.)

I. Tanfolyamok.

1. §. A *Szépművészeti Akadémiának* célja és rendeltetése: tehetséges ifjakat és nőket szakmájukban kiképezni; illetőleg a festészetben, grafikában és a szobrászatban megfelelő művészi előképzettséggel bíró ifjúságot az önálló alkotásra szükséges kiművelésben részesíteni. E célból az *Akadémián* jelenleg *festészeti* és *szobrászati általános-*, valamint *továbbképző* (mesteriskolai) tanfolyamok vannak szervezve.

Ezen rendes tanfolyamokon kívül önként jelentkező növendékek és vendéglátó képzőművészek részére fenntartatik egy külön *grafikai tanfolyam*, a különféle művészeti sokszorosító eljárásoknak gyakorlati elsajátítása céljából.

2. §. A felvételre jelentkezők az egyes tanfolyamok vezető szaktanárai közül szabadon választhatnak; viszont a tanár azokat a növendékeket, akik osztályában utasításait s a tanítás ügyében tett kívánságait nem követik, osztályából elutasíthatja.

II. Jelentkezés, felvételi vizsgálat, előképzettség.

3. §. Új jelentkezők csak korlátolt számban vétetnek fel; a végleges felvétel a *felvételi vizsgálat* (próbarajz, illetve mintázás) eredményétől, ennek alapján az illető szaktanárok határozatától függ.

A felvételi vizsgálatok rendszerint szeptember második felében és január hó elején tartatnak meg.

A felvételért külön folyamodni nem kell, csak a beiratkozásnál személyesen kell jelentkezni.

4. §. Az *általános* tanfolyambeli növendékek *rendes*, vagy *rendkívüliek* lehetnek.

5. §. Mindenik *általános* tanfolyambeli növendék felvételének, illetőleg a felvételi vizsgálatra való bocsátásának előfeltételei (melyeket születési és iskolai bizonyítványokkal igazolni tartozik) a következők:

a) a betöltött 16-ik korév;

b) megfelelő általános tanulmányi előképzettség és némi gyakorlottság a művészeti rajzolásban, illetőleg mintázásban. Utóbbinak kellő foka külön felvételi vizsgálat útján igazolandó.

6. §. A felvétel feltételei a tanulmányi előképzettséget illetőleg a következők:

a) a *rendes általános* tanfolyambeli *növendékek* (férfiak és nők) felvételére megkívántatik, hogy előzetesen valamely *közép- vagy polgári iskolának*, illetőleg *felsőbb leányiskolának hat osztályát* végezték legyen;

b) *kivételesen rendkívüli művésznövendékekül* az oly jelentkezők is felvehetők, kik a fenti tanulmányi előképzettséget igazolni nem képesek, vagy a *rendes* növendékek számára előírt tanulmányi rendtől eltérőleg kívánják látogatni az *Akadémiát*. A választott tantárgyakból való megfelelő gyakorlottságot azonban — külön *felvételi vizsgálat* útján — ezek is igazolni tartoznak.

7. §. A leendő festőművésznövendékek egy fejet és aktot élő modellről tartoznak lerajzolni, idő: 4—4 óra.

A szobrászművésznövendékek egy fejet élő modellről kötelesek mintázni, idő: 8 óra.

Oly jelentkezőkkel szemben, kik ezen próbamunkálatok alkalmazásával a művészi tehetség jelét nem igazolták, a *felvétel feltétlenül megtagadható*.

8. §. Olyanok, kik az Akadémia *általános* tanfolyamait befejezték, vagy az azoknak megfelelő tanulmányokat másutt végezték, *nagyon korlátolt* számban az Akadémia *továbbképző* (mesteriskolai) növendékeiül vehetők fel, amennyiben 18-ik korévüket már betöltötték, de a 30-ikat még túl nem lépték.

9. §. További feltételek: a megfelelő általános műveltség és szakszerű előképzettségnek kellő foka.

10. §. A felvételi vizsgálatokról bizonyítványok nem adatnak ki; a felvételi munkák pedig vissza nem adatnak.

11. §. *Továbbképző* növendékeknek a felvétel időpontja rendszerint a tanév kezdete, méltánylandó körülmények alapján a felvétel esetleg a tanév közben is megengedhető.

12. §. Egyik szakosztályból a másikba való átléphetés ügyében, az illető növendéknek az igazgatóságnál benyújtandó írásbeli kérelme alapján, az a szaktanár határoz, akinek osztályába való áthelyezés kérelmezett.

Az ily átlépés azonban mindenkor csakis a tanfélév változásával engedélyezhető.

III. Tanulmányi idő, tantárgyak, heti órák.

13. §. A tanév I. és II. félévre van beosztva. Az első félév szeptember hó második felében kezdődik és december hó 22-én végződik. A második félév január hó első felében kezdődik és június hó közepén végződik.

T a n t á r g y a k	H e t i ó r a s z á m				
	tantárgy- és osztályonként				össze- sen
	I.	II.	III.	IV.	
Alakrajz és festés	28	30	30	30	118
Mintázás	6	6	6	—	18
Szemléleti látszattan	2	—	—	—	2
Művészeti boncztan	1	—	—	—	1
Perspektivai szerkesztés	2	—	—	—	2
Építészeti ismeretek	—	2	—	—	2
Művészetek története	—	—	2	2	4
A növendékek heti elfoglaltsága	39	38	38	32	147

b) *A rendes szobrászművésznövendékek* tanfolyamának tárgyi és heti óraszámai:

T a n t á r g y a k	H e t i ó r a s z á m				
	tantárgy- és osztályonként				össze- sen
	I.	II.	III.	IV.	
Mintázás	26	30	30	30	116
Aktrajz	8	10	10	10	38
Szemléleti látszattan	2	—	—	—	2
Művészeti boncztan	1	—	—	—	1
Perspektivai szerkesztés	2	—	—	—	2
Építészeti ismeretek	—	2	—	—	2
Művészetek története	—	—	2	2	4
A növendékek heti elfoglaltsága	39	42	42	42	165

A *grafikai* tanfolyam növendékeinek kötelező óraszámja nincs megállapítva, a megfelelő tanhelyiségeket azonban — a vasárnap és ünnepnapok kivételével — mindennap reggel 8 órától d. u. 7 óráig igénybe vehetik.

Az állattanulmányt az összes művésznövendékek külön órákban — élő ló és egyéb eleven állatok után — gyakorolhatják.

A tájképfestészeti tanulmánykirándulásokon szintén az összes növendékek résztvehetnek.

16. §. A *rendkívüli* növendékek, a szaktanárok hozzájárulásával az egyes tárgyakból szabadon választhatnak, de a megállapított programot kötelesek rendesen betartani, mert ellenkező esetben az *Akadémiába* való járástól eltiltatnak.

IV. Osztályozás, bizonyítvány.

19. §. Az *általános* tanfolyambeli növendékek szorgalmuk és haladásuk szempontjából tanfélévenként osztályozás alá esnek, mely célból minden tanfélév végén *vizsgálati rajzokat* készíteni kötelesek és a tanfélév alatt készített *rajzaikat* és *festményeiket* az illető szaktanároknak *beszolgáltatni tartoznak*, ellenkező esetben e tárgyakból *osztályzatot nem nyerhetnek*.

22. §. A *tanbizonyítványra* 30 filléres, a *látogatási bizonyítványra* pedig 1 koronás okmánybélyeg szükséges. *Katonai ügyben* kiadott látogatási bizonyítvány *bélyegmentes*.

V. Beiratás.

26. §. Minden növendék *beiratási* díjul 4 koronát, *Értesítő* díj fejében 2 koronát és félévenként a Képzőművészeti Főiskola *Diákasztala* javára 1—1 koronát fizet.

A *rendes* növendékek félévi tandíja 15 korona; a *rendkívüli* növendékek félévi tandíja 45 korona.

A *tandíjmentességre* vonatkozó tudnivalókat lásd a C) 5. §-ban.

27. §. Minden új növendék *felvétele ideiglenes*. — Az első évben akár az év folyamán, akár az év végén *elbocsátható*, ha a művészi pályára *tehetségtelennek bizonyul* vagy *feltűnő hanyagságot* tanúsít.

28. §. Minden *rendes* növendék részére felvétele alkalmával — 2 koronás bélyeggel ellátott — *arcképes felvételi igazolvány* állíttatik ki, mely négy évi tanfolyamra szóló beiratási rovatokkal el van látva.

A *rendkívüli* látogatók *arcsképes igazolványt* nem kapnak, felvételük tanfélévről-tanfélévra 30 filléres bélyeggel ellátott „*Igazolvány*“-on bizonyíttatik.

B)

KIVONAT A RAJZTANÁRKÉPZŐ FŐISKOLA FELVÉTELI-, TANULMÁNYI- ÉS RENDSZABÁLYAIBÓL.

(Jóváhagyta: a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter úr
1908. évi 66.686., illetőleg 1914. évi 61.071. számú rendeletekkel.)

	Oldal
I. Szaktanfolyamok	28
II. A felvétel előfeltételei	28
III. A felvételi vizsgálatok	29
IV. Beiratás	30
V. Tanulmányi idő	30
VI. Tantárgyak, heti órák	31
VII. Osztályozás, tanbizonyítvány	33
VIII. Félévi és osztályvizsgálatok	34
IX. Javító- és pótvizsgálatok	35
X. Tanképesítő vizsgálatok	35
XI. Gyakorló-iskola	35
XII. Külön tanulmányok:	36
1. Esteli külön aktrajzolás (szabadiskola).	
2. Állatrajzolás.	
3. Tájképfestés, tanulmányutak.	
4. Grafika.	
5. Továbbképző tanfolyamok.	
6. Női kézimunka.	
XIII. Rendkívüli növendékek	40

I. Szaktanfolyamok.

1. §. A *Rajztanárképző Főiskola* feladata: rendszeres tanítás útján a jelen kor igényeinek és az ország szükségletének megfelelő *rajztanárokat*, illetőleg *rajztanítókat* és *rajztanítónőket* szakszerűen kiképezni.

2. §. Ezen célból a *Rajztanárképző Főiskola* jelenleg négy szaktanfolyamot tart fenn:

a) *középiskolai rajztanárjelöltek* részére: a *művészeti és mértani rajznak* a hazai *középiskolákban* (felsőbb leányiskolákban), a *felső ipariskolákban*, *ipari szakiskolákban* és *női ipariskolákban*, valamint ezekkel egyenrangú és alsóbb tanintézetekben való tanítására jogosító oklevél megszerzése céljából;

b) *polgári iskolai rajztanítójelöltek* részére: a *művészeti és mértani rajznak* a hazai *polgári iskolákban*, valamint ezekkel egyenrangú *iparoktatási* és alsóbb tanintézetekben való tanítására jogosító oklevél elnyerése végett. Továbbá:

c) a *polgári iskolai rajztanítónőjelöltek* részére: a *művészeti és mértani rajznak* a hazai *polgári leányiskolákban*, valamint ezekkel egyenrangú *iparoktatási* és alsóbb leányiskolákban való tanítására jogosító oklevél megszerzése céljából. Végül:

d) *tanítóképző-intézeti* leendő rajztanárok részére, kik a közép- vagy polgári iskolai rajztanár-, illetőleg rajztanítójelöltek négy évi szaktanfolyamának sikeres befejezése után még egy ötödik évet kötelesek végezni a *Rajztanárképző Főiskolában*.

Rendes növendék az, aki ezen tanfolyamok valamelyikére ily minőségben felvétetik.

II. A felvétel előfeltételei.

3. §. *Rendes* növendékül való felvételre — a betöltött 16-ik életév után — csak az tarthat igényt, aki az egyes tanfolyamok számára meghatározott és az alábbi pontokba foglalt előtanulmányokat szabályszerűen végezte s az elvégzést *rendes iskolai bizonyítvánnyal* igazolni tudja.

4. §. A megkövetelt iskolai előtanulmányok a következők:

a) *középiskolai rajztanárjelöltekre* nézve: *középiskolai érettségi bizonyítvány*.

Az érettségi bizonyítványok közül úgy a gimnáziumi, valamint a reáliskolai egyaránt elfogadható, ellenben a kereskedelmi érettségi bizonyítvány a felvételre nem kvalifikál;

b) *polgári iskolai rajztanítójelöltekre* nézve: elemi iskolai tanítói oklevél, esetleg az a) pont alatti előtanúlmány.

c) *polgári iskolai rajztanítónőjelöltekre* nézve: elemi iskolai tanítónői oklevél, esetleg az a) pont alatti előtanúlmány.

A fentebbi c) pont alatti előtanúlmány hiányában ezen tanfolyam *előkészítő osztályába* felvehetők oly nők is, kik a *felsőbb leányiskola hat osztályát* végezték. Más hasonértékű hat osztály, vagy óvónői oklevél az előkészítő osztályba való felvételre nem szolgálhat alapúl;

d) *tanítóképző-intézeti rajztanárjelöltekre* nézve: gimnáziumi, ill. reáliskolai *érettségi bizonyítvány*, vagy *tanítói*, ill. *tanítónői oklevél*.

III. A felvételi vizsgálatok.

5. §. A rendelkezésre álló helynek megfelelőleg új növendékek mindig csak korlátolt számban vehetők fel a *Rajztanárképző Főiskolába*.

6. §. A megfelelő előtanúlmánnyal bírók *felvételi vizsgálatra* bocsáttatnak, melynek eredménye alapján a *Rajztanárképző Főiskola* tantestületének beltagjai határoznak a felvétel iránt.

A felvételi vizsgálat *szeptember hó első napjaiban tartatik meg** és meghatározott rajzfeladatok megoldásából áll. Eme feladatok az összes pályázókra nézve az alábbiak:

1. Emberi fejnek rajza szobormintáról, idő 4 óra.
2. Ékítményes rajz féldomború mintáról, idő 4 óra.
3. Testrajzolás szabadon, nagyméretű geometriai testcsoportról, idő 2 óra.

A felvételnél a korábbi általános *előtanúlmányi minősítvény* is figyelembe vétetik.

7. §. Évközben, vagy a II. félév elején felvételi vizsgálatok nincsenek; az új növendékek tehát *csak a szeptemberi, illetőleg októberi felvételi vizsgálat* alapján juthatnak a *Rajztanárképzőbe.***

A felvételi vizsgálatok eredményéről bizonyítvány nem adatik ki: a felvételi vizsgálati rajzok pedig vissza nem adatnak.

* A jövő 1915/16. évben kivételesen október elején.

** Egyéves önkéntesek — normális viszonyok között — október hó elején tehetnek felvételi vizsgálatot, ha belépési szándékukat szeptember hó elejéig az igazgatóságnak bejelentik.

Az egyéves önkéntesekkel felvételi vizsgálatra bocsájthatók olyanok is, akik valamely tárgyból pótérettségi vizsgálatra utasítottak s a javító vizsgálatot szeptember hó végéig sikerrel letették.

IV. Beíratás.

8. §. A felvételre jogosult növendékek beíratás végett az igazgatóságnál tartoznak jelentkezni.

Minden új növendék felvétele ideiglenes. Az első évben akár az év folyamán, vagy az év végén *elbocsájtható* az, ki a rajzoktatói pályára *tehetségtelennek bizonyul, vagy feltűnő hanyagságot tanúsít.*

9. §. A tanév I. és II. félévre oszlik.

Az első félév rendszerint *szeptember* első felében kezdődik és *deczember* hó 22-én végződik.

A második félév *január* első felében kezdődik és *június* hó közepén végződik.

10. §. A *Rajztanárképző Főiskola* azon növendékei, kik az I., II. és III. évfolyamot végezték, a *következő* tanév első felére: rendszerint *június* hó közepén kötelesek beíratkozni. A tanév második felére pedig: *január* hó első napjaiban az összes növendékek tartoznak beíratkozni.

A félévek tanulmányi ideje alatt beíratkozni nem lehet; az új növendékek a második félévvel nem kezdhetik meg tanulmányaikat.

11. §. Beíratkozásnál az alábbi czímeken a következő összegek fizetendők:

1. Beíratási díj (tanévenként)	4 kor.
2. Tandíj (félévenként)	15 „
3. „Évkönyvi“-díj (tanévenként)	2 „
4. Diák-asztal javára (félévenként)	1 „
5. Felvételi igazolvány bélyege (csak az új növendékeknek)	2 „

Minden *rendes* növendék részére az intézetbe való felvétele alkalmával 2 koronás bélyeggel ellátott arczképes „*Felvételi igazolvány*“ állíttatik ki, mely az egész négy évi tanfolyamra szóló beíratási rovatokkal el van látva.

A tandíjmentességre vonatkozó tudnivalókat lásd C) 5. §-ában.

V. Tanulmányi idő.

12. §. A *középiszkolai, (gimnáziumi, reáliskolai és felsőbb leányiskolai) rajztanárjelöltek képzése négy éves tanfolyamon történik.*

A *polgári iskolai rajztanítójelöltek* kiképzése ugyancsak *négy évet* vesz igénybe.

A *polgári iskolai rajztanítónőjelöltek* tanfolyama *négy*, illetőleg *öt* évre terjed. És pedig:

a) oly jelöltekre nézve, kik *elemi iskolai tanítónői oklevéllel* vagy érettségi bizonyítvánnyal bírnak, a *négy évi* tanfolyam kötelező;

b) oly jelöltek, kik sem elemi tanítónői oklevéllel, sem érettségi bizonyítvánnyal nem bírnak, hanem a *felsőbb leányiskola hatodik* osztályát végezték, a négy rendes évfolyamot megelőzőleg egy évet az előkészítő osztályban kötelesek tölteni; ezek tanfolyama tehát *öt évet* vesz igénybe. Azonkívül kötelesek az összes rajztanítónőjelöltek, valamint a középiskolai, (felsőbb leányiskolai) rajztanárnőjelöltek az Állami Nőipariskolában a női kézimunka tanítónői képesítés megszerzése végett — heti 10 órában — a számukra megállapított külön tanterv szerint az előadásokat hallgatni, illetőleg magukat a kézimunkában gyakorolni és az Erzsébet-Nőiskolában a női kézimunka módszertanát hallgatni.

A *tanítóképző-intézeti rajztanárjelöltek* képzése *öt* évre terjed.

Az ötödik tanulmányi év a tanítóképzők különleges igényeit szolgálja. Nem tekinthető ezzel egyenértékűnek a 12. §. b) pont alapján végzett tanítónőjelölteknek ötödik éve; a 12. §. b) alapon a tanítóképzői rajztanári vizsgálatra a jelöltek nem bocsáthatók.

13. §. Az összes kurzusok tanfélévekkel bírnak; tanfélévenként csak az előírt anyag végezhető. Első félév második helyett — vagy megfordítva — be nem számítható.

Az előírt tanulmányi idő semmi czímen meg nem rövidíthető. Tekintettel a képzés különleges igényeire, a szak- vagy főiskolákon, a tudomány- vagy a műegyetemen eltöltött évek itt sem részben, sem egészben be nem számíthatók.

14. §. A tanfolyamokat *magánúton* végezni sem egészben, sem részben *nem lehet*.

VI. Tantárgyak, heti órák.

15. §. A *rajztanár-*, illetőleg *rajztanító-* és *rajztanítónőjelöltek* tantárgyai és heti óraszámai. És pedig:

A) A *rajztanár- és rajztanítójelöltek* tantárgyai a következők:

1. alakrajz és festés;
2. alakrajzi mozdulat kompozíció;*;
3. ékítményes rajz;
4. csendélet, rajz és festés;
5. iparművészeti rajz és tervezés;
6. építészeti rajz, stíl- és alaktan;
7. mintázás;
8. állattanúlmány;
9. elemi geometria;**
10. ábrázoló geometria;

* A polgári iskolai rajztanítójelöltekre nem kötelező.

** Nem kötelező tantárgy.

11. látszattan és rajz; 12. művészetek története; 13. magyar irodalom; 14. általános pedagógia; 15. rajzpedagógia és tanítási gyakorlat.

A rajztanár- és tanítójelöltek heti elfoglaltsága 37—40 óra.

B) A *rajztanár- és rajztanítónőjelöltek* tantárgyai ezek:

1. alakrajz és festés; 2. ékítményes rajz; 3. csendélet, rajz és festés; 4. iparművészeti rajz és tervezés; 5. mintázás; 6. állattanúlmány; 7. elemi geometria; * 8. ábrázoló geometria; 9. látszattan és rajz; 10. művészetek története; 11. bonczalaktan; 12. magyar irodalom; 13. általános pedagógia; 14. rajzpedagógia és tanítási gyakorlat; 15. női kézimunka; ** 16. a női kézimunka enciklopédiája; 17. a női kézimunka módszertana és tanítási gyakorlat.**

A rajztanár- és rajztanítónőjelöltek heti elfoglaltsága 36—42 óra.

16. §. A tanítóképző-intézeti képesítésre a nők közül csak azok pályázhatnak, kik *középszkolai érettségi bizonyítvánnyal, vagy elemi iskolai oklevéllel bírnak.*

17. §. Az 5-ik évfolyam tárgyai:

a) a tanítóképző-intézeti rajztanítás anyagának módszeres, tanmenetszerű feldolgozása;

b) a rajztanítás gyakorlata tanítóképző-intézetekben.

A b) alatti didaktikai gyakorlat helyére, idejére és módjára nézve az 1906. évi 11.890. sz. vallás- és közoktatásügyi miniszteri rendelet 11—13. §-ai az irányadók.***

18. §. Az órarendet a tanári testület félévenként állapítja meg, melyet a jelöltek betartani kötelesek. A tanulmányi terv részletezett igényeit a testület által kidolgozott program állapítja meg.

Egyes esetekben a tanórárendtől való kivételes eltérést csak a tanári testület engedheti meg.

* Nem kötelező tantárgy.

** A női kézimunkát a rajztanár- és rajztanítónőjelöltek az *Állami Nőipariskolában* gyakorolják, a női kézimunka módszertanát és a tanítási gyakorlatot pedig az *Erzsébet-Nőiskolában* hallgatják, illetőleg végzik.

Jegyzet: Egyes tantárgyak elnevezése úgy a tanár- és tanítójelölteknél mint a tanár- és tanítónőjelölteknél azonos, amint ez másképp nem is lehet; csak hogy a rajztanítónőjelöltek az elméleti tantárgyakat, nevezetesen az ábr.-geometriát és látszattant *redukáltan* hallgatják.

*** Ezen paragrafusok szövege a következő:

11. §. A didaktikai gyakorlat áll: hospitálásból a tanítóképző-intézetben és a gyakorló-iskolában, és folytatólagos tanításból a tanítóképző-intézetben.

Egy-egy jelölt folytatólagos tanítása négy hétig tart, a tanfolyam tartama alatt a jelölt által bármikor kérhető időben.

VII. Osztályozás, tanbizonyítvány.

19. §. *Rajztanárképző Főiskola rendes* hallgatói félévenként osztályozás alá esnek; minden növendék minden egyes vizsgálati tárgyból két érdemjegyet kap. Ezek egyike a növendékek szorgalmának, másika a megkövetelt mérték megközelítésének jellemzésére szolgál. Az első: a „szorgalom“, a másik a tulajdonképpeni mértékadó érdemjegy: az „osztályzat“ szóval jelöltetik.

Az osztályzatok és szorgalmi jegyek fokozatai a következők: 1 = jeles, 2 = jó, 3 = elégséges, 4 = elégtelen.

Zérus (0) jegy ott és akkor használandó, midőn valamely növendék osztályzata függőben van. Az ilyen hiányjegy megjegyzéssel kísérendő.

A „0“ *hiányjegy* mellett az illető növendék *magasabb osztályba nem léphet.*

20. §. A növendékek munkáikat a szaktanárok által meghatározott időpontban beszolgáltatni kötelesek, ellenkező esetben az illető tárgyból osztályzatot nem kaphatnak. Az osztályozás után a beadott munkák a növendékeknek rendszerint visszaadatnak, föl vannak azonban jogosítva a tanárok arra, hogy azokat részben, vagy akár összességükben is a növendékek munkatára, vagy az iskolai kiállítások számára visszatarthassák.

21. §. A „*Minősítési könyv*“-ből a *rendes* növendékek minden tanfélév végén *tanbizonyítvány* alakjában kivonatot kapnak. Minden *rendes* növendék köteles ezt félévenként kivenni, egyszersmind az után 30 fillér bélyegilletéket fizetni. A *rendes* időben kiszolgáltatott *tanbizonyítvány*ért külön díj nem jár, ellenben az utólagos kiállításért az ifjúsági *Diák-asztal* javára 2 korona külön díj fizetendő.

12. §. A jelöltől kért időn belül a hospitálás és folytatólagos tanítás tárgyát, anyagát, osztályát és részletes módozatait a gyakorlatra kijelölt tanintézet igazgatója — az illető szaktanárok meghallgatása után — esetről-esetre állapítja meg saját hatáskörében.

Folytatólagos tanításait a jelölt az illetékes szaktanár vezetése alatt és állandó jelenlétében végzi.

13. §. Gyakorlatainak befejezése után a jelölt bizonyítványt kap a didaktikai gyakorlatban való részvételéről.

A didaktikai gyakorlatok eredményét a gyakorlatra rendelt tanítóképzőintézet igazgatója és a jelölt gyakorlatainak vezetésében részt vett szaktanárok állapítják meg s ugyanők állítják ki és írják alá az erről szóló bizonyítványt.

A bizonyítványban feltüntetendő, hogy a jelölt az ezen szabályzatban megkivánt gyakorlatokban „sikerrel“, „jó“, „jeles“ vagy „kitünő sikerrel“ vett részt.

Alkalmoszerűleg kiadott „*Látogatási bizonyítvány*“-ra 1 koronás okmánybélyeg szükséges; *katonai ügyben* kiadott *látogatási bizonyítvány* *bélyegmentes*.

A teljes tanfolyam bevégzéséről a növendékek végbizonyítványt nem kapnak; ezt a tanfolyam végével elnyerhető képesítő oklevél pótolja.

VIII. Félévi- és osztályvizsgálatok.

22. §. A Rajztanárképző Főiskola növendékei minden tanév I-ső félévének végén *félévi-* és minden tanév végén *osztályvizsgálatot* tartoznak tenni.

A vizsgálatok a tantárgyak természete szerint *gyakorlatiak* (rajz, mintázás) vagy elméletiek (szóbeli, írásbeli) lehetnek. Ezen — félévenként megtartandó — vizsgálatokra csak azok bocsáthatók, kik az illető osztálynak rendes növendékei voltak.

Egyenesen magasabb évfolyam osztályvizsgálatára vagy összevont vizsgálatra senki sem bocsátható.

A vizsgálat az összes tantárgyakra kiterjed.

Ezen tárgyból csak a tanképesítőn vizsgáznak a jelöltek, de az előadásokat pontosan látogatni kötelesek.

Ha valamely jelölt az osztályvizsgálaton három tárgyból elégtelen osztályzatot kapott, csak *osztályismétlőül* vehető fel a rendes növendékek sorába. Megfelelő tehetség hiánya vagy hanyagság esetében a tanártestület kimondhatja, hogy az illető az intézetbe többé *fel nem vétetik*. Kimondhatja ezt a testület abban az esetben is, ha a jelöltnek legalább két *elégtelen* vagy „0“ *hiányjegye* van az osztályzatok és szorgalmi jegyek között.

23. §. Aki egy félévben 5 órát igazolatlanul, vagy egy tantárgy félévi óraszámának egyharmadát akár igazoltan is mulasztja, azon tárgyból osztályzatra igényt nem tarthat, illetőleg a félévi vagy osztályvizsgálatra való bocsátását szaktanára ez alapon megtagadhatja.

Nem osztályozható azon növendék, ki a kitűzött vizsgálati időben távol marad.

24. §. *Magántanuló*i minőségben a rajztanárképző tanfolyamait végezni nem lehet, illetőleg magántanulmány alapján senki sem tehet vizsgálatot.

IX. Javító- és pótvizsgálatok.

25. §. Aki a kötelező osztályvizsgálaton legalább elégséges osztályzatot elérni nem tud, vagy az osztályvizsgálatról méltányolható ok miatt elmarad, *javító-*, illetőleg *pótvizsgát* tenni tartozik.

A javító- vagy pótvizsgálati díj tárgyanként 5 korona. A javítóvizsgálati díj alól való felmentésnek nincs helye, a pótvizsgálati díj alól is csak méltánylandó esetekben.

26. §. Oly jelölt, ki a tanév végén elégtelen osztályzatot nyert, de időközben a rajztanításra képesítő vizsgálatot ezen tárgyból sikerrel letette, a javítóvizsgálat alól felmentetik, illetőleg a képesítővizsgálaton nyert osztályzata a tanári kar által elfogadtatik.

Oly jelölt, ki a tanév végén megtartott osztályvizsgálaton és ezt követőleg a képesítő vizsgálaton, valamint az erre következő szeptemberi, illetőleg októberi javítóvizsgálaton is megbukik, a magasabb évfolyamba fel nem vehető, illetőleg *osztályismétlésre* utasítandó.

X. Tanképesítő vizsgálatok.

27. §. Rajztanárképző Főiskola rendes növendékei tanulmányaik alapján a megfelelő iskolanemekre érvénnyel bíró „*Képesítő oklevelet*“ szerezhhetnek.

A képesítő vizsgálatok megtartása és a tanképesítő oklevelek kiadása az „*Országos m. kir. Rajztanárvizsgáló Bizottság*“ hatáskörébe tartozik. Ezen állandó bizottság az 1913. évi 12.952. számú, Ő felsége a király által jóváhagyott és a nagyméltóságú vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter által kibocsátott szabályzat alapján működik.

Eme szabályzat a „Rajztanárvizsgáló Bizottság“ székhelyén — Budapest, VI., Andrásy-út 71. sz., a Rajztanárképző Főiskolán — megszerezhető.

XI. Gyakorló-iskola.

28. §. A rajztanár-, tanító- és tanítónőjelöltek *rajzpedagógiai* kiképzésének elősegítésére a Főiskola egy *Gyakorló-rajziskolát* tart fenn.

Bejáró növendékül — korlátolt számban — fölvehetők a gyakorló iskolába elemi-, polgári-, középiskolai tanulók, (fiúk és leányok).

A beíratás és a tanítás ez idő szerint teljesen díjmentes; minden növendék azonban évenként, a Képzőművészeti Főiskola Diák-asztala javára 1—1 koronát fizet.

A tanítás *október* elejétől *május* végéig tart, az óraszám hetenként 4, (két kettős óra).

Egyes általános irányú iskolák rajzoktatói hivatalos meghívást kapnak arra nézve, hogy iskolájuk rajzoktatását a leendő rajzoktatókkal megismertessék. A rajztanárképzőn megtartott *bemutató előadás* után, a megfelelő felsőbb hatóság engedelmével, a jelöltek az előadót saját iskolájában látogatják meg.

29. §. A meghívott tanárok közreműködésükért megfelelő díjazásban részesülnek.

A rajztanár-, tanító- és rajztanítónőjelöltek a tanítás gyakorlásában kisebb csoportonként, meghatározott sorrendben vesznek részt s ezenkívül kötelesek, általános irányú iskolák rajztanításának anyagát tanmenetszerűen feldolgozni.

XII. Külön tanulmányok.

30. §. A *Rajztanárképző Főiskola* feladata a hivatásos rajzoktatóknak minél alaposabb és sokoldalúbb szakképzést nyújtani. Ennek megfelelőleg oly intézményekről is gondoskodott, melyek útján a jelöltek — individuális hajlamaikat követve — szabad idejüket jól kihasználhatják; ugyanezekkel módot nyújt a főiskola arra, hogy a végzett növendékeknek egy része szakmájában tovább haladhasson.

Az itt jelzett célú szolgáló intézmények az alábbiak:

1. *Esteli külön aktrajzolás (szabadiskola).*

31. §. Az iskolai képzésen túl levő rajztanárok, rajztanítók és tanítónők részére a Főiskola — normális viszonyok között — egy *külön esti szabad aktrajzolási tanfolyamot* tart fenn, melyre korlátolt számban tandíjmentesen vétetnek fel a jelentkezők.

Ezen szabad tanfolyam látogatói szorosabb értelemben véve nem tartoznak a főiskola kebelébe; a tanfolyamra való felvétel a külön aktrajzolásban való részvételen kívül semmi egyébire nem jogosít.

2. Állatrajzolás és festés.

32. §. Az élő állatok rajzolásának gyakorlására a növendékeknek egész napon át — több kisebb élő háziállat mellett — állandóan birkák és egy ló áll rendelkezésükre. Ezeket az összes növendékek részben az erre előirt órákban, részben pedig azokon kívül szabadban, vagy zárt helyen bármikor rajzolhatják és festhetik.

3. Tájképfestés és tanulmányút.

33. §. A tájképrajzolás és festés gyakorlására a *Főiskola* időnkint (szünnapokon) társaskirándulásokat rendez egyik tanárának vezetése mellett.

A IV. éves rajztanár-, tanító- és tanítónőjelöltek rendszerint tanulmányúti segélyben részesülnek. A csoportos tanulmányutat mindig a *Főiskola* egyik tanárának vezetése mellett teszik meg.

4. Grafika.

34. §. A modern művészeti reprodukciók, de főként a rézkarcz gyakorlása lehetővé van téve a jelöltek számára a *Főiskola Grafikai osztályában*, ahol normális viszonyok közt szabad idejükben naponként, a vásár- és ünnepnapokat kivéve, reggeli 7 órától esti 8 óráig gyakorolhatják magukat.

5. Női kézimunka-tanfolyam.

35. §. A leendő polgári rajztanítónők és a középiskolai-, illetőleg felsőbb leányiskolai, valamint tanítóképző-intézeti rajztanárnők kötelesek az Állami Nőipariskolában — négy éven át heti 10 órában — a megállapított külön tanterv szerint a női kézimunkát, az Erzsébet-Nőiskolában pedig — egy éven át heti 2 órában — a női kézimunka tanítását gyakorolni, hogy ebből is tanképesítést szerezhessenek s ezáltal teljes óraszám melletti alkalmaztatásuk lehetővé váljon.

A képesítő vizsgálatok megtartása és a tanképesítő oklevelek kiadása az „Orsz. m. kir. női kézimunkatanítónő-vizsgáló bizottság” hatáskörébe tartozik. Ezen állandó bizottság az 1914. évi 61.071 szám alatt a nagyméltóságú vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter úr által kibocsátott új Szabályzat alapján működik.

Az új vizsgálati szabályzatnak legfontosabb két §-a a következő :

1. §.

Az állami polgári leányiskolákban, felsőbb leányiskolákban és tanítónőképző-intézetekben a női kézimunka tanítására csak olyan tanítónők alkalmazhatók, akik e *Szabályzatban* foglalt határozatok szerint nyerték képesítésüket.

A vizsgálatokra való bocsáttatás előfeltételei.

8. §.

A) *A négy évfolyamon.*

I. Az *első alapvizsgálatra* oly jelöltek bocsáthatók: *a)* akik elemi iskolai tanítónői oklevéllel, vagy középiskolai érettségi bizonyítvánnyal bírnak, az Országos m. kir. Rajztanárképző-Főiskola második évfolyamra előírt polgári iskolai rajztanítónői, illetőleg a középiskolai rajztanári első alapvizsgálatot sikerrel letették s az Állami Nőipariskola első és második évfolyamát rendesen látogatták; *b)* kik az *előkészítő tanfolyamot** az Állami Nőipariskolában sikerrel elvégezték, az Országos m. kir. Rajztanárképző-Főiskola második rendes évfolyamára előírt polgári iskolai rajztanítónői első alapvizsgálatot sikerrel letették és az Állami Nőipariskolának első és második évfolyamát rendesen látogatták.

II. A *második alapvizsgálatra* bocsáthatók, kik az első alapvizsgálatot és az Országos m. kir. Rajztanárképző-Főiskola rendes harmadik évfolyamára előírt polgári iskolai rajztanítónői, illetőleg a középiskolai rajztanári második alapvizsgálatot sikerrel letették s az Állami Nőipariskola harmadik évfolyamát rendesen látogatták.

III. A *képesítő-vizsgálatra* oly jelöltek bocsáthatók, kik: az Országos m. kir. Rajztanárképző-Főiskolában a polgári iskolai rajztanítónői, illetőleg rajztanítói, illetőleg a középiskolai rajztanári oklevelet megszerezték és az Állami Nőipariskola négy évfolyamát sikeresen elvégezték és az esedékes alapvizsgálatokat sikerrel letették.

* Az előkészítő tanfolyam szervezete, tárgyai teljesen azonosak a rajztanítónői tanfolyamot megelőző előkészítő-tanfolyammal.

B) Az ötödik évfolyamon.

Képesítő-vizsgálatra elemi népiskolai tanítónői oklevéllel, vagy középiskolai érettségi bizonyítvánnyal bíró oly jelöltek bocsáthatók, akik polgári iskolai rajztanítói és női kézimunkatanítónői, illetőleg felsőbb leányiskolai rajztanári és női kézimunka tanítónői oklevelük birtokában az elemi népiskolai tanítónőképző-intézeti rajztanári oklevelet megszerezték és az Állami Nőipariskolában az ötödik évfolyamot sikerrel elvégezték.*

6. Továbbképző tanfolyam.

36. §. Oly tanár-, tanító- és tanítónőjelöltek, kik a rajztanításra szóló képesítést már megszerezték, de készségüket bizonyos irányban még tökéletesíteni akarják, *továbbképző növendékekül* iratkozhatnak be a *Főiskolába*. Ily minőségben növendékek csak nagyon korlátolt számban vehetők fel; a jelentkezők közül a szaktanárok meghallgatásával az igazgatóság jelöli ki a fölveendőket.

37. §. A *továbbképző* növendékek tanprogramja esetről-esetre és egyénenként állapíttatik meg, de a megállapított program betartása a jelöltektől szigorúan megköveteltetik.

A kiváló növendékek ezek közül azon előnyben részesülhetnek, hogy az igazgatóság — normális viszonyok közt — időnkint számukra csoportosan vagy egyénenként műtermet bocsát rendelkezésükre.

38. §. A *továbbképző rajztanítónőjelöltek*, illetve *okleveles rajztanítónők a Főiskolában* berendezett helyiségben az *iparművészetet* műhelyszerűleg — tehát a kivitel gyakorlásával — folytathatják.

Ezen külön *iparművészeti gyakorlati* tanfolyamra, amennyiben ezt a helyi viszonyok engedik, korlátolt számban női művész-növendékek is felvehetők. A felvétel a felvételi vizsgálat eredményétől, ennek alapján az illető szaktanári határozattól függ.

A *felvételi vizsgálat iparművészeti rajz és tervezési* feladatok megoldásából áll; idő 4—4 óra.

* A képesítés ezek szerint így alakul: polgári iskolai női kézimunkatanítóságra nyernek képesítést azok, akiknek polgári iskolai rajztanítónői, vagy rajztanítói, felsőbb leányiskolákra azok, akiknek középiskolai rajztanári, tanítóképzőintézetekre azok, akiknek elemi népiskolai tanítóképző-intézeti rajztanári oklevelük van.

A tanítóképző-intézeti női kézimunkatanítónő-jelöltek a tanítóképző-intézeti tanárjelöltek Apponyi-collegiumának kötelezett tagjai s didaktikai gyakorlataikat a budapesti VI. ker. állami elemi népiskolai tanítónőképző-intézetben végzik.

XIII. Rendkívüli növendékek.

39. §. Rendkívüli minőségben csak nagyon méltánylandó esetekben vehetők fel növendékek és akkor is csupán abban az esetben, ha a rendes növendékek mellett hely áll rendelkezésre.

A jelentkező a tanártestülethez intézett kérvényben fejt ki az okokat és körülményeket, melyeknek alapján *rendkívüli* minőségben való felvétele indokolható.

40. §. A rendkívüli növendékek számára külön tanfolyamok nincsenek, hanem ők a rendes növendékek tanrendjéhez kötelesek alkalmazkodni; itt azonban csupán az általuk választott és a tanártestület hozzájárulásával megállapított órákat kötelesek látogatni.

A rendkívüli növendékek tanfélévről-tanfélévre 30 filléres bélyeggel ellátott „*Igazolvány*“-t kapnak; valamint külön kérelemre — szabályszerű bélyeg átadása mellett, — a félévi zárlatkor számukra 1 koronás bélyeggel ellátott „*Látogatási bizonyítvány*“ állítható ki.

41. §. A rendkívüli növendék osztályvizsgálatot nem tehet.

42. §. A rendkívüli növendékek beiratási díjúl 4 koronát, Értesítő-díj fejében 2 koronát, továbbá félévenként tandíjúl 45—45 koronát és a Főiskola Diák-asztala javára 1—1 koronát fizetnek. A tandíj fizetése alól csak azok menthetők föl, kik legalább *két* tantárgyat dícséretes szorgalommal és eredménnyel hallgattak, illetőleg gyakoroltak.

c)

ÁLTALÁNOS RENDSZABÁLYOK.

1. §. Az igazgatósághoz benyújtott okmányok, rajzok, festmények vagy domborművek a felvételi vizsgálattól számított két hét alatt visszaveendők. Ezen időn túl az igazgatóság azokért *nem szavatol*.

A felvételi és egyéb vizsgálati munkák *nem adatnak vissza*.

2. §. A növendékek minden tanév elején az előadások megkezdésekor igazolványuk felmutatása mellett az illető tanároknál jelentkezni tartoznak.

3. §. A rendes főtanfolyamok elvégzésére kiszabott négy, illetőleg öt éven túl csak méltánylandó esetekben s csakis tanártestületi határozat alapján látogathatják a növendékek a Főiskolát, de így is legfeljebb összesen nyolcz éven át.

4. §. A gyakorlathoz szükséges *eszközöket* a növendékek a tanárok utasításai szerint az oktatás megkezdésekor beszerezni kötelesek.

5. §. Szegénysorsú, tehetséges és szorgalmas növendékek az első tanféléven túl a tandíjfizetés alól felmentést nyerhetnek.

A tandíj-elengedés a vallás- és közoktatásügyi miniszter úrhoz intézendő és a beiratás alkalmával a Főiskola igazgatóságánál benyújtandó folyamodvánnyal kérelmezendő. A folyamodványt hatósági, szegénységi vagy vagyontalansági bizonyítvánnyal, valamint az utolsó tanfélévről szóló tanbizonyítvánnyal kell felszerelni. A folyamodvány csak *szegénységi* bizonyítvány alapján bélyegmentes.

Az egyszer elnyert tandíjmentesség a tanfolyam egész hátralevő részére szól. Elveszti azonban az illető növendék tandíjmentességét, ha szorgalmában vagy az előmenetelben *felötlő hanyatlást* tanúsít.

Tandíjmentességre csak oly növendékek tarthatnak igényt, kik vagyontalanságuk igazolása mellett, az összes kötelező tantárgyakból s a szorgalomból legalább *jó* érdemjegyet nyernek s a haladásból két elégségesnél rosszabb osztályzatuk nincs.

Rendkívüli növendékek ugyancsak vagyontalanságuk igazolása mellett, csak azon esetben részesülhetnek tandíjmentességben, ha legalább két tantárgyat hasonló szorgalom mellett jó eredménnyel hallgattak, illetve gyakoroltak.

A beiratási- és Évkönyvi-díj, valamint a Főiskola Diákasztala javára fizetendő díjak alól felmentésnek nincsen helye.

6. §. Internátusa a Főiskolának nincs, de van Diákasztala, melynek célja: a szétszórva étkező intézeti növendékeket egyesíteni s ez úton őket jó és olcsó, illetőleg *ingyenes* étkezéshez juttatni. (L. külön Szab.)

7. §. *Állami ösztöndíjak* elnyerésére évenként pályázat hirdetik de a pályázatban csak oly *szegénysorsú* növendékek vehetnek részt, akik már legalább egy tanféléven át főiskolai tanulmányaikat sikeresen folytatták. Az ösztöndíj csakis egy-egy tanévre szól; továbbélvezete a tanév folyamán kitüntetett haladástól függ.

Az állami ösztöndíjért vagy segélyért a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter úrhoz címzett kérvényt a Főiskola igazgatóságánál kell benyújtani. A folyamodványokat hatósági szegénységi, illetőleg vagyontalansági, valamint az utóbbi évről szóló tanbizonyítványokkal kell felszerelni.*

8. §. A tanév folyamán a jelesebb növendékek között *jutalom- és szorgalomdíjak* osztatnak ki. Művészeti és iparművészeti feladatok megoldására nézve pedig *pályadíjak* tűzetnek ki.

A szünnapokon rendezendő *tájképfestészeti* kirándulások költségei — a rendelkezésre álló összeg erejéig — a Főiskola pénztárából fedeztetnek.

9. §. A főiskolának azon *rendes* férfi növendékei, kik érettségi bizonyítvány alapján vétettek fel, a *véderő törvény* rendelkezései alapján tehetnek eleget katonai — *önkéntesi* — kötelezettségüknek. Azok a *rendes művésznövendékek* pedig, akik közép- vagy polgári iskola hat osztályának sikeres elvégzése alapján, avagy tanítói oklevél alapján vétettek fel s a művészeti négy évi szaktanfolyamot *sikerrel* végezték, a *véderő törvény* idevonatkozó szakaszainak korlátai közt tarthatnak igényt *egyéves önkéntességre*.

10. §. Az igazgatósághoz bármily okból benyújtott folyamodványhoz csatolt okmányok elintézése után, az e végből kitűzött határnapig az igazgatósági irodában annál bizonyosabban átveen-

* Szegénységi bizonyítvánnyal felszerelt folyamodványok bélyegmentesek; ellenben az oly kérvények, melyekhez csak vagyontalansági bizonyítványok vannak csatolva, 1 koronás bélyeggel látandók el.

dők, mivel e határnapon túl az igazgatóság az illető *okmányokért nem szavatol.*

11. §. A tantermeket s az azokban folyó gyakorlatokat és előadásokat csupán a szabályszerűen beiratkozott növendékek látogathatják. A tanárok be nem iratkozottaknak, illetőleg a hozzájuk be nem osztott növendékeknek kivételes látogatási engedélyt sem adhatnak.

A *tanórák rendes és pontos látogatása* a növendékek egyik legfőbb kötelessége. A tanítás mindennemű zavarása szigorúan kerülendő. A rend ellen vétőket a tanár a teremből kiutasíthatja.

12. §. *tanórák elmulasztása igazolandó.* Ha az elmaradás csupán egyes órákra terjed, akkor az illető *szaktanároknál*, hosszabb elmaradás ezenkívül az *igazgatóságnál is igazolandó.*

Betegség, vagy előre nem látható akadály esetén kívül, a növendék az előadásokról csak *előzetesen* nyert *engedély* alapján maradhat el.

Aki egy *héten át a tanórákon meg nem jelenik* és ez idő alatt az ezen pont első bekezdésében említett értesítést is elmulasztja, a Főiskolából *kilépettnek* tekintetik.

13. §. A *tantermekben az oktatási időn kívül* a növendékek csakis avégből tartózkodhatnak, hogy ott magánszorgalmi gyakorlatokat folytassanak. E célból a tantermek, a szünnapokat kivéve, naponkint reggeli 7 órától esti 7 óráig nyitva vannak. A tantermeknek szünnapokon való használatára az igazgatóságtól esetről-esetre külön engedély kérendő.

14. §. A *Főiskola és a vele ügykezelés tekintetében egybekapcsolt Festészeti és Szobrászati Mesteriskolák, valamint a Női Festőiskola*, valamint a Fehérvári-úton és Kmetty-utczában bérelt helyiségek épületei *előtt az utczán*, a Főiskola *bejáratában* és a *folyosókon való céltalan tartózkodás* vagy csoportosulás, továbbá a tantermekben vagy folyosókon való *zajongás*, végül a tantermekben való *dohányzás tiltva van.* Akik ezt figyelmen kívül hagyják, azok a — *Diák-asztal* javára — első ízben 5 korona, másodikban magasabb pénzbüntetéssel sújtatnak; harmadízben pedig, vagy azon esetben, ha a kiszabott bírságot le nem fizetik, az iskolából eltávolíttatnak. Az oktatás ideje alatt egyik tanteremből a másikba való *járás-keelés szintén tilos.*

15. §. A növendékek az egymással való érintkezésben a *társadalmi illemszabályokat tartásuk szem előtt.* Az ezzel ellenkező magaviseletről származó kihágások elbírálása első sorban az

igazgatóság hatáskörébe tartozik, tehát senki sincs jogosítva arra, hogy ily esetekben önbíráskodással éljen.

16. §. Az iskolák helyiségei, *bútorai és taneszközei gondosan kimérendők*. Rongálás esetén a kárt a tettes megtéríteni köteles. Ha a kártevő nem tudódnék ki, akkor a kárt az illető osztály összes növendékei egyenlő arányban viselik.

17. §. Aki iskolai felszerelési tárgyat vagy növendéktársának tulajdonát képező munkaanyagot, rajz- vagy festőszert, vagy egyéb tulajdont jogosulatlanul elsajátít, a kárpótlás kötelezettségének fenn-tartása mellett az iskolából azonnal *kizárható*.

18. §. Ha a növendékek a Főiskolák falain belül *gyűlést*, avagy más természetű *összejövetelt* kívánnak tartani, kötelesek erre előzetesen az igazgatóság engedélyét kérni. Az ifjúság csak az igazgatóság által láttamozott hirdetéseket függeszthet ki.

19. §. A tanulmányok egyik kiegészítő részét képezi a főiskolai könyvtár használata is.

A növendékek a könyvtárban őrzött műveket az olvasóteremben kívánságukhoz képest tanulmányozhatják, azoknak kezelésénél és forgatásánál azonban a rongálást kerülni és használat után a kivett műveket sértetlenül (a műlapokat rendbe szedve) beszolgáltatni tartoznak.

Egyes művek a Főiskolán kívül való használatra is kiadhatók, ezeket azonban *14 napnál hosszabb ideig senki magánál nem tarthatja*. Értékesebb — különösen illusztrált művek — a Főiskolán kívüli használatra rendszerint ki nem adhatók.

Az a növendék, ki a könyvtárban kifogás alá eső magaviseletet tanúsít, vagy a könyvtári szabályok ellen vét a könyvtár látogatásától ideiglenesen vagy végleg eltiltatik. Az okozott károkért az illető növendék kártérítéssel tartozik.

20. §. Az igazgatóságnak a növendékeket illető rendelkezései a *Főiskola hirdetési tábláján* tételnek közzé. *Ezekről minden növendék tudomást venni köteles* és azok nem ismerésével magát nem mentheti.

A tanévről kiadott nyomtatott *Évkönyv*-ből az igazgatóságnál minden növendék egy-egy példányt átvehet.

A Képzőművészeti Főiskolák *felvételi-, tanulmányi és rendszabályai* minden növendéknek a Főiskolába való belépésekor egy-egy példányban kézbesítettnek; *a növendékek erről tudomást venni tartoznak; a szabályzat nem ismerése mentségül semmi tekintetben el nem fogadható*.

III.

AZ ORSZ. M. KIR. KÉPZŐMŰVÉSZETI FŐISKOLA
ÉS A VELE ÜGYKEZELÉS TEKINTETÉBEN EGYBEKAPCSOLT
FESTÉSZETI ÉS SZOBRÁSZATI MESTERISKOLÁK,
VALAMINT A NŐI FESTŐISKOLA, ILLETŐLEG

AZ ORSZ.

SZÉPMŰVÉSZETI AKADÉMIA

ÉS AZ ORSZ.

RAJZTANÁRKÉPZŐ FŐISKOLA

IGAZGATÓI ÉS TANÁRAI.

A Képzőművészeti Főiskola igazgatója :

SZINYEI-MERSE PÁL,

festőművész, a Szent István rend kis keresztjének tulajdonosa, az orsz. m. kir. rajztanárvizsgáló bizottság elnöke, a német császári művészeti és egyéb bel- és külföldi aranyérmek tulajdonosa.

A Festészeti Mesteriskola igazgató-tanára :

BENCZÜR GYULA dr.,

festőművész, a főrendiház és a m. tud. akadémia tagja, a pro litteris et artibus, a Szt. István rend kis keresztjének, továbbá a Ferencz József rend lovag-keresztjének, a német császári művészeti aranyérem és számos bel- és külföldi művészeti aranyérem tulajdonosa, a müncheni és bécsi képzőművészeti akadémiák tiszteletbeli tagja.

A fentebbi festészeti mesteriskola tanársegéde :

STETTKA GYULA,

a Ferencz József rend lovagja és számos bel- és külföldi művészeti érem és elismerő okmány tulajdonosa.

A Szobrászati Mesteriskola igazgató-tanára :

LIPTÓÚJVÁRI STROBL ALAJOS,

szobrászművész, a Ferencz József rend középkeresztese, a III. oszt. vaskorona rend, valamint a bolgár kir. „grand officier pour mérite civil“ nagycsillaggal, valamint a koronás arany érdemkereszt és számos bel- és külföldi művészeti aranyérem tulajdonosa.

A Női Festőiskola igazgató-tanára:

DEÁK EBNER LAJOS,

festőművész, számos bel- és külföldi művészeti érem tulajdonosa.

Az Orsz. m. kir. Szépművészeti Akadémia tanárai:

Rendes tanárok:

BALLÓ EDE,
festőművész.

OLGYAI VIKTOR,
festőművész.

FERENCZY KÁROLY,
festőművész.

ZEMPLÉNYI TIVADAR,
festőművész.

Segédtanár:

RADNAI BÉLA,
szobrászművész.

Rendkívüli óraadó tanárok:

BOKOR LÁSZLÓ,
gyak. főgimn. rajztanár.

HEKLER ANTAL dr.,
tud. egy. m.-tanár, orsz. m.
szépművészeti múzeumi őr.

BORY JENŐ,
okl. építész, szobrászművész.

LYKA KÁROLY,
művészeti író.

PILCH DEZSŐ,
festőművész, okl. rajztanár,
kir. József-műegyetemi I. oszt. tanársegéd.

A Rajztanárképző Főiskola tanárai:

Rendes tanárok:

AGGHÁZY GYULA,
festőművész.

KOVÁCH GÉZA,
okl. rajztanár.

ANTOS MIHÁLY,*
okl. rajztanár.

NÁDLER RÓBERT,
festőművész.

BOSZNAY ISTVÁN,
festőművész, okl. rajztanár.

NEOGRÁDY ANTAL,
festőművész.

EDVI ILLÉS ALADÁR,
festőművész, okl. rajztanár.

RÉVÉSZ IMRE,
festőművész.

ERDŐSSY BÉLA,
festőművész, okl. rajztanár.

VÁRDAI SZILÁRD,
okl. rajztanár.

HAVRANEK FERENCZ,
műépítész.

TARDOS KRENNER VIKTOR,
festőművész.

* Szolgálatételre berendelt főgimnáziumi tanár.

Segéd-tanárok :

BORY JENŐ,
okl. építész, szobrászművész.

BOTTKA MIKLÓS
okl. rajztanár.

Rendkívüli óraadó tanárok :

BOKOR LÁSZLÓ,
gyak. főgimn. okl. rajztanár.

OLGYAI VIKTOR,
festőművész.

CSÁSZÁR ELEMÉR dr.,
egyet. m. tanár, a gyakorló
főgimnázium r. tanára.

PILCH DEZSŐ,
festőművész, József műegyetemi
I. oszt. tanársegéd.

DÖRRE TIVADAR,
főreálisk. okl. rajztanár.

RAKSSÁNYI DEZSŐ,
festőművész, okl. rajztanár.

GLATZ OSZKÁR,
festőművész.

RÉTI ISTVÁN,
festőművész.

GYULAI ÁGOST dr.,
áll. polgári tanítóképző-intézeti r. tanár.

SZÉKELY GYÖRGY dr.,
egyet. m.-tanár, az Erzsébet
Nőiskola rendes tanára.

HEKLER ANTAL dr.,
tud. egyet. m.-tanár, orsz. m.
szépművészeti múzeumi őr.

LYKA KÁROLY,
művészeti író, a „Művészet”
folyóirat szerkesztője.

TARDOS KRENNER VIKTORNÉ,
okl. polgári isk. rajztanítónő.

WESZELY ÖDÖN dr.,
egyet. m.-tanár, székesfőv. középisk.
főigazgató, a pedagógiai szeminárium
vezetője.

A főiskola és a vele ügykezelés tekintetében egybekapcsolt összes
művészeti iskolák ügyvezetője:

VÁRDAI SZILÁRD,

igazgató-tanár, az orsz. m. kir. rajztanárvizsgáló-bizottság alelnöke, a nassau-orániai lovagrend
tishti keresztjének és a koronás arany érdemkeresztek tulajdonosa.

IV.

RAJZTANÁRVIZSGÁLÓ BIZOTTSÁGI TAGOK VOLTAK:

Elnök :

SZINYEI-MERSE PÁL,
festőművész, képzőművészeti főiskolai igazgató.

Alelnökök :

SCHULEK FRIGYES dr.,
udvari tanácsos, műépítész, műegyetemi
nyug. tanár.

VÁRDAI SZILÁRD,
képzőművészeti főiskolai igazgató-
tanár.

Bizottsági tagok :

AGGHÁZY GYULA,
festőművész, rajztanárképző főiskolai tanár.

BADICS FERENC dr.,
kir. tanácsos, tank. kir. főigazgató stb.

BENCZÚR BÉLA,
műépítész, iparművészeti isk. tanár.

CSÁSZÁR ELEMÉR dr.,
egyet. m. tanár, a gyakorló főgimn. r. tanára.

EDVI ILLÉS ALADÁR,
festőművész, rajztanárképző főiskolai tanár.

ERDŐSSY BÉLA,
festőművész, rajztanárképző főiskolai tanár.

GYULAI ÁGOST dr.,
áll. polgári tanítóképző-intézeti r. tanár.

HAVRANEK FERENC,
műépítész, rajztanárképző főiskolai tanár.

HEKLER ANTAL dr.,
tud. egyet. m.-tanár, orsz. szépművészeti
múzeumi őr, a képzőműv. főiskola óraadó
tanára.

HOLLÓS KÁROLY,
az Erzsébet-Nőiskola nyug. tanára.

HUSZKA JÓZSEF,
főgimnáziumi tanár.

KOVÁCH GÉZA,
rajztanárképző főiskolai tanár.

LYKA KÁROLY,
művészeti író, a képzőműv. főiskola óraadó
tanára.

K. LIPPICH ELEK dr.,
nyug. miniszteri tanácsos.

LORÁNFI ANTAL,
szobrászművész, iparműv. isk. nyug. tanár

NÁDLER RÓBERT,
festőművész, rajztanárképző főiskolai tanár.

PÓRSZÁSZ JÓZSEF,
meghalt 1916. évi május hó 4-én.
okl. mérnök, nyug. középisk. igazgató.

RADNAI REZSŐ dr.
min. tanácsos, az orsz. paedagogiai könyv-
tár és tanszermúzeum elnöke.

RÉVÉSZ IMRE,
festőművész, rajztanárképző főiskolai tanár.

STROBL ALAJOS,
a szobrászati mesteriskola igazgató-tanára.

TARDOS-KRENNER VIKTOR,
festőművész, rajztanárképző főiskolai tanár.

WESZELY ÖDÖN dr.,
tud. egyet. m. tanár, székesföv. középisk. fő-
igazgató, a pedagógiai szeminárium vezetője.

V.

A KÉPESÍTŐ VIZSGÁLATOK EREDMÉNYE.

Az 1915/16. tanév folyamán tartott képesítő vizsgálatok eredménye
a következő:

1. Középiskolai rajztanári oklevelet nyertek:

Bodolay Jenő	Martinkó Mátyás
Csépay Margit	Szűcs Emma
Fülep Sándor	Szűcs György
Hofbauer Károly	10 Tóth István (ifj.)
5 Kayser Zsófia (gaádi)	Tóth István
Kristóf Géza	12 Zustovich Kornél

2. Tanítóképző-intézeti rajztanári oklevelet nyert:

Pfalz György	Haluska Ferencz
--------------	-----------------

3. Polgári iskolai rajztanítói oklevelet kaptak:

Erdélyi Béla	Fogasi Ödön
3 Juhász Lajos	

4. Polgári iskolai rajztanítónői és kézimunkatanítónői oklevelet nyertek:

Alexander Ágnes	Havranek Julianna
Bacher Róza	Herkner Szidónia
Baranyay Erzsébet	Ilosvay Katalin
Bárdos Jolán	15 Kaszás Rozália
5 Bielitz Margit	Kubányi Olga
Boross Izabella	Liber Margit
Edelmann Alice	Paulovits Magdolna
Esty Magdolna	Preuss Mária
Füstös Ida	20 Raidl Ida
10 Gábor H. Krisztina	Walter Edit Hilda
Hatos Kornélia	22 Weyde Gizella

VI.

AZ ORSZ. M. KIR. KÉPZŐMŰVÉSZETI FŐISKOLA ÉS A VELE ÜGYKEZELÉS TEKINTETÉBEN EGYBEKAPCSOLT FESTÉ- SZETI ÉS SZOBRÁSZATI MESTERISKOLÁK ÉS A NŐI FESTŐISKOLA

NÖVENDÉKEINEK NÉVSORA

AZ 1915/16. TANÉVBEN.

A)

Szépművészeti akadémiai növendékek.*)

1. Általános tanfolyambeli *rendes férfi* művésznövendékek:

Első félévben :		Második félévben :	
Bayer Ágost I. éves	Bayer Ágost I. éves
Birnbaum Vilmos I. „	Filakovácز Vladimir IV. „
Filakovácز Vladimir IV. „	Geiger Miklós (jobbágyi) IV. „
Geiger Miklós (jobbágyi) IV. „	Gverk Ödön I. „
5 Gverk Ödön I. „	5 Hajdúczky József I. „
Heller József I. „	Heller József I. „
Holl A. Kornél (stahlbergi) I. „	Holl A. Kornél (stahlbergi) I. „
Kőrösy Vilmos I. „	Márton Lajos dr. I. „
Merényi Rezső IV. „	Merényi Rezső IV. „
10 Nagy Pál III. „	10 Molnár Ferencz I. „
Novotny Emil I. „	Nagy Pál III. „
Palcsó Dezső IV. „	Pászk Jenő III. „
Pászk Jenő II. „	Schadl János I. „
Schadl János I. „	Szabó Elemér I. „
15 Szabó Elemér I. „	15 Szúts György II. „
Szúts György II. „	16 Tóth Károly I. „
Tóth Károly I. „		
18 Vidor Pál II. „		

*) Szabályszerűen beiratkoztak, tandíjukat azonban a kitűzött határidőig vissza nem vették.

2. Általános tanfolyambeli rendkívüli férfi művésznövendékek:

Első félévben:

Dománovits József	IV. éves
Erdélyi Sándor	I. „
Gärtner Elek	II. „
Halász Ferencz	III. „
5 Mund Hermann	IV. „
Neogrády László	II. „
Pátzay Pál	I. „
Petik Ferencz ifj.	IV. „
Stenhura Ernő	II. „
10 Szabady Lajos	III. „
Tausz Imre	I. „
12 Weinmann Nándor	I. „

Második félévben:

Dománovits József	IV. éves
Gärtner Elek	II. „
Halász Ferencz	III. „
Mund Hermann	IV. „
5 Petik Ferencz ifj.	IV. „
6 Stenhura Ernő	II. „

3. Általános tanfolyambeli rendes művésznő-növendékek:

Első félévben:

Anderlik Eugénia	I. éves
Árkay Lidi	III. „
Bartoniek Anna	II. „
Baumhorn Olga	III. „
5 Handel Erzsébet	I. „
Hölle Hermina	I. „
Körösmezei Katalin	II. „
Lám Ilona	II. „
Molnár Margit	I. „
10 Solymossy Mária	I. „
Tölg Mária	I. „
Yull Erika	I. „
14 Zöglauer Anna	I. „

Második félévben:

Anderlik Eugénia	I. éves
Arányi Mária	I. „
Árkay Lidi	III. „
Bartoniek Anna	II. „
5 Baumhorn Olga	III. „
Handel Erzsébet	I. „
Hölle Hermina	I. „
Király Rózsi	I. „
Lám Ilona	II. „
10 Mihályfyné (dr.) Körösmezei Katalin	II. „
Molnár Margit	I. „
Solymossy Mária	I. „
Sztehlo Lujza	I. „
Tölg Mária	I. „
15 Yull Erika	I. „
16 Zöglauer Anna	I. „

4. Általános tanfolyambeli rendkívüli művésznő-növendékek:

Első félévben:

Brambring Lola	I. éves
Csapó Alexandrin	V. „
Csik Jolán	III. „
Csuka Ilona	III. „
5 Dorner Clarisse	II. „
Engelsmann Margit	I. „
Grünwald Klára	I. „

Második félévben:

Bissingen Vera grófnő	I. éves
Brambring Lola	I. „
Csapó Alexandrin	V. „
Csik Jolán	III. „
5 Csuka Ilona	III. „
Czobel Marianne	I. „
Czobel Margit	I. „

Hermann Margit	III. éves	Dorner Clarisse	II. éves
Jellenek Elvira	I. „	Engelsmann Margit	I. „
10 Korompay Margit	I. „	10 Grünwald Klára	III. „
Koszits Hilda	II. „	Halász Mihályné	I. „
Litsek Jenőné	VI. „	Hermann Margit	III. „
Magyary-Kossa Anino	III. „	Jellenek Elvira	I. „
Mayer Erzsébet	II. „	Kende Margit	I. „
15 Mayer Rózsi	I. „	15 Korompay Margit	I. „
Moskovitzné Nyegre Rózsi	I. „	Koszits Hilda	II. „
Pataky Etelka	I. „	Kovácsy Berta	II. „
Perczel Margit	III. „	Litsek Jenőné	VI. „
Rákóczy Kornélia	I. „	Magyary-Kossa Anino	III. „
20 Róna Klára	I. „	20 Mayer Erzsébet	II. „
Szentgáliné Rausch Vilma	III. „	Mayer Rózsi	I. „
22 Szvoboda Mária	II. „	Őszi Kató	I. „
		Pataky Etelka	I. „
		Perczel Margit	III. „
		25 Petrovics Zorka	I. „
		Péczely Piroska	I. „
		Pozsonyi Magda	I. „
		Rákóczy Kornélia	I. „
		Róna Klára	I. „
		30 Sarkadi Boriska	I. „
		Szentgáliné Rausch Vilma	III. „
		Szirmai Ilona	I. „
		33 Szvoboda Mária	II. „

5. Festészeti mesteriskolai továbbképző növendékek:

Első félévben:

Egy sem iratkozott be.

Második félévben:

Burghardt Rezső ... II. éves
2 Tatz László ... II. „

6. Szobrászati mesteriskolai továbbképző növendékek:

Az összes tanhelyiségek hadi kórház céljaira lévén lefoglalva, a háborus viszonyok miatt senki sem iratkozhatott be.

Az összes művésznövendékek száma:

Az első félévben volt ... 30 férfi és 35 nő, együtt: 65.
A második félévben volt ... 24 férfi és 49 nő, együtt: 73.

B)

Rajztanárképző főiskolai növendékek:

1. Középfiskolai rajztanárjelöltek:

Első félévben:		Második félévben:	
Bauer György	III. éves	Bauer György	III. éves
Bányász István	II. „	Bodolay Jenő	IV. „
Bodolay Jenő	IV. „	Erdős Lajos	I. „
Deák Ferencz ifj.	I. „	Fábri Rezső	II. „
5 Dohányos Tivadar	II. „	5 Fülep Sándor	IV. „
Erdős Lajos	I. „	Galanda Miklós	II. „
Fábri Rezső	II. „	Grabovszky Emil	I. „
Fülep Sándor	IV. „	Györgyfi György	II. „
Galanda Miklós	II. „	Hanuska Gyula	II. „
10 Grabovszky Emil	I. „	10 Hofbauer Károly	IV. „
Györgyfi György	II. „	Hoppe István	III. „
Hajdúczky József Árpád	I. „	Hrabák János	III. „
Hanuska Gyula	II. „	Jeszenszky Zoltán	I. „
Hofbauer Károly	IV. „	Kaliczky János	III. „
15 Hoppe István	III. „	15 Kády János (réfi)	II. „
Hrabák János	III. „	Kássa Gábor	IV. „
Jandl Kálmán	I. „	Kintzler Ödön	III. „
Jeszenszky Zoltán	I. „	Kristóf Géza	IV. „
Kaliczky János	III. „	Lenz Árpád	I. „
20 Kayser Lajos (gaádi)	I. „	20 Martinkó Mátyás	IV. „
Kády János (réfi)	II. „	Molnár Pál	I. „
Kássa Gábor	IV. „	Nagy Lázár	IV. „
Kintzler Ödön	III. „	Pahr Alfréd	II. „
Kristóf Géza	IV. „	Platthy Jenő	II. „
25 Lenz Árpád	I. „	25 Rehák Elemér	III. „
Martinkó Mátyás	IV. „	Rosenwald Artur	III. „
Molnár Ferencz	I. „	Szepesi Zoltán	I. „
Molnár Pál*	I. „	Tóth István	IV. „
Nagy Lázár	IV. „	29 Tscheik Kálmán	III. „
30 Pahr Alfréd	II. „		
Patkó Károly	II. „		

	Platthy Jenő	II. éves
	Prinner István	I. „
	Rehák Elemér	III. „
35	Rosenwald Artur	III. „
	Szentpétery Kristóf	IV. „
	Szepesi Zoltán	I. „
	Tóth István	IV. „
	Troján Alfonz	III. „
40	Tscheik Kálmán	III. „
41	Vámszer Géza	I. „

2. Tanítóképző-intézeti rajztanárjelöltek:

Első félévben:			Második félévben:					
1	Haluska Ferenc	V. éves	Haluska Ferenc	V. éves
					2	Pfalz György	...	V. „

3. Polgári iskolai rajztanítójelöltek:

Első félévben:			Második félévben:						
	Buzogány Dénes	III. éves	Ducsay Béla	III. éves
	Ducsay Béla	III. „	Fogasi Ödön	IV. „
	Haller Frigyes	IV. „	Juhász Lajos	IV. „
	Juhász Lajos	IV. „	Reuter Ágoston	III. „
5	Reuter Ágoston	III. „	5	Romocsa Tibor	...	III. „
	Romocsa Tibor	III. „	Szalay Pál	IV. „
	Szalay Pál	IV. „	Szemethy Kálmán Ferenc	III. „
	Szini Zoltán	III. „	Szini Zoltán	III. „
	Virág Kálmán	I. „	Virág Kálmán	I. „
10	Vitus Béla	II. „	10	Vitus Béla	...	II. „
11	Wanyerka Gyula	II. „				

4. Középiszkolai rajztanárnőjelöltek:

Első félévben:			Második félévben:						
	Antal Ilona	III. éves	Antal Ilona	III. éves
	Csépai Margit	IV. „	Csépai Margit	IV. „
	Ehleiter Magda	I. „	Ehleiter Magda	I. „
	Faludy Blanka	II. „	Faludy Blanka	II. „
5	Feigl Amália	II. „	5	Feigl Amália	...	II. „
	Graul Adrienne	II. „	Graul Adrienne	II. „
	Haller Amália	III. „	Haller Amália	III. „
	Inczédy Paula	II. „	Inczédy Paula	II. „

	Kayser Zsófia (gaádi)...	IV. éves		Kayser Zsófia (gaádi)...	IV. éves
10	Király Mária	I. „	10	Király Mária	I. „
	Kovács Margit	I. „		Kovács Margit	I. „
	Kövér Róza	II. „		Kövér Róza	II. „
	Madzsar Ilona	I. „		Peitler Ida	II. „
	Márkus Mária	I. „		Pummer Vilma	II. „
15	Peitler Ida	II. „	15	Scholz Irén	I. „
	Pummer Vilma	II. „		Strohmajer Ilona	III. „
	Roediger Jolán	II. „		Szücs Emma	IV. „
	Scholz Irén	I. „		Tattay Piroska	I. „
	Strohmajer Ilona	III. „		Wieland Rózsi	IV. „
20	Szücs Emma	IV. „	20	Wittenberber Margit	II. „
	Tattay Piroska	I. „			
	Wieland Rózsi	IV. „			
23	Wittenberger Magda	II. „			

5. Polgári iskolai rajztanítónőjelöltek:

Első félévben:

Második félévben:

	Alexander Ágnes	IV. éves		Alexander Ágnes	IV. éves
	Bacher Róza	IV. „		Bacher Róza	IV. „
	Balogh Irén (baráthosi)	I. „		Balogh Irén (baráthosi)	I. „
	Baranyai Erzsébet	IV. „		Baranyai Erzsébet	IV. „
5	Bánáss Marietta	III. „	5	Bánáss Marietta	III. „
	Bárdos Jolán	IV. „		Bárdos Jolán	IV. „
	Barna Ilonka	II. „		Barna Ilonka	II. „
	Bereczk Margit	I. „		Bereczk Margit	I. „
	Bernay Irén	elők.		Bernay Irén	elők.
10	Bielitz Margit	IV. éves	10	Bielitz Margit	IV. éves
	Brasch Mária	I. „		Brasch Mária	I. „
	Burján Katalin	II. „		Burján Katalin	II. „
	Ciotti Gemma	I. „		Ciotta Gemma	I. „
	Csikor Irén	I. „		Csikor Irén	I. „
15	Csobánczi Margit	II. „	15	Csobánczi Margit	II. „
	Czeisberger Janka	elők.		Czeisberger Janka	elők.
	Czövek Margit	II. éves		Czövek Margit	II. éves
	Daffinger Hanna	III. „		Daffinger Hanna	III. „
	Deutsch Margit	I. „		Deutsch Margit	I. „
20	Devich Gizella	II. „	20	Devich Gizella	II. „
	Dienes Teréz	III. „		Dienes Teréz	III. „
	Ebenspanger Ilona	I. „		Ebenspanger Ilona	I. „
	Edelmann Alice	IV. „		Edelmann Alice	IV. „
	Edvi Illés Anna	I. „		Edvi Illés Anna	I. „
25	Egan Zsófia	III. „	25	Egan Zsófia	III. „
	Ehrlich Vilma	elők.		Ehrlich Vilma	elők.
	Esty Magda	IV. éves		Esty Magda	IV. éves

	Fendt Ottilia	I. éves		Fendt Ottilia	I. éves
	Firbás Margit	I. „		Firbás Margit	I. „
30	Firtos Jolán	I. „	30	Firtos Jolán	I. „
	Friedery Ilona	III. „		Friedery Ilona	III. „
	Füleki Margit	III. „		Füleki Margit	III. „
	Füstös Ida (csikszentgy. és bánkf.)	IV. „		Füstös Ida (csikszentgy. és bánkf.)	IV. „
	Gábor H. Krisztina	IV. „		Gábor H. Krisztina	IV. „
35	Gellén Katalin	elők.	35	Gellén Katalin	elők.
	Giró Anna	I. éves		Giró Anna	I. éves
	Glock I. Klára	II. „		Glock I. Klára	II. „
	Gödri Berta	II. „		Gödri Berta	II. „
	Guckler Hedvig	II. „		Guckler Hedvig	II. „
40	Gyalus Piroska	I. „	40	Gyalus Piroska	I. „
	Hatos Kornélia	IV. „		Hatos Kornélia	IV. „
	Havranek Julia	IV. „		Havranek Julia	IV. „
	Hegyi Margit	II. „		Hegyi Margit	II. „
	Herkner Szidónia	IV. „		Herkner Szidónia	IV. „
45	Hoffer Paula	III. „	45	Hoffer Paula	III. „
	Holubek Róza	I. „		Holubek Róza	I. „
	Ilosvay Katalin	IV. „		Ilosvay Katalin	IV. „
	Jankó Márta	II. „		Jankó Márta	II. „
	Jámbor Márta	elők.		Jámbor Márta	elők.
50	Káplány Margit	III. éves	50	Káplány Margit	III. éves
	Kardos Paula	elők.		Kardos Paula	elők.
	Kassay Margit	III. éves		Kassay Margit	III. „
	Kaszás Rozália	IV. „		Kaszás Rozália	IV. „
	Kátay Margit	I. „		Kátay Margit	I. „
55	Kelemen Teréz	I. „	55	Kelemen Teréz	I. „
	Kiss Laurencia	II. „		Kiss Laurencia	II. „
	Kovács Alojzia	I. „		Kovács Alojzia	I. „
	Kovács Erzsébet	I. „		Kovács Erzsébet	I. „
	Kovács Margit	elők.		Kovács Margit	elők.
60	Kozáky Izabella	III. éves	60	Kozáky Izabella	III. éves
	Krenner Amália	elők.		Krenner Amália	elők.
	Lányi Vilma	„		Lányi Vilma	„
	Liber Margit	IV. éves		Liber Margit	IV. éves
	Maráth Klára	I. „		Maráth Klára	I. „
65	Matavovszky Edit	III. „	65	Matavovszky Edit	III. „
	Mazurek Dóra	I. „		Mazurek Dóra	I. „
	Miffek Irén	I. „		Miffek Irén	I. „
	Morvay Ilonka	elők.		Morvay Ilonka	elők.
	Müller Rózsi	I. éves		Müller Rózsi	I. éves
70	Néger Lily	I. „	70	Néger Lily	I. „
	Nemes Erzsébet	I. „		Nemes Erzsébet	I. „
	Neugebauer Mária	I. „		Neugebauer Mária	I. „
	Ormos Erzsébet	II. „		Ormos Erzsébet	II. „
	d'Ouvenou Gizella	III. „		d'Ouvenou Gizella	III. „

75	Pájer Alice	II. éves	75	Pájer Alice	II. éves
	Pálfy Piroska	III. „		Pálfy Piroska	III. „
	Papp Hermin	elők		Papp Hermin	elők.
	Patočka Stefánia	III. éves		Patočka Stefánia	III. éves
	Paulovits Magdolna	IV. „		Paulovits Magdolna	IV. „
80	Peiser Stefánia	II. „	80	Peiser Stefánia	II. „
	Peitler Etelka	III. „		Peitler Etelka	III. „
	Pettykó Lujza	II. „		Petykó Lujza	II. „
	Pócsy Riza	III. „		Pócsy Riza	III. „
	Preuss Mária	IV. „		Preuss Mária	IV. „
85	Raidl Ida	IV. „	85	Raidl Ida	IV. „
	Rainer Gabriella	I. „		Rainer Gabriella	I. „
	Ridly Franciska	II. „		Ridly Franciska	II. „
	Róna Katalin	II. „		Róna Katalin	II. „
	Saxinger Rózsa	I. „		Saxinger Rózsa	I. „
90	Schick Izabella	III. „	90	Schick Izabella	III. „
	Semjén Ilona	II. „		Semjén Ilona	II. „
	Serédy Katalin	II. „		Serédy Katalin	II. „
	Soltész Ilona	II. „		Soltész Ilona	II. „
	Somlyay Margit	III. „		Somlyay Margit	III. „
95	Stadler Ilona	elők.	95	Stadler Ilona	elők.
	Strelisky Irén	III. éves		Strelisky Irén	III. éves
	Strobl Paula	III. „		Strobl Paula	III. „
	Strobl Zsuzsanna	I. „		Strobl Zsuzsanna	I. „
	Szilassy Piroska	II. „	100	Szilassy Piroska	II. „
100	Szlavek Ilona	I. „		Szlavek Ilona	I. „
	Téchy Izabella	II. „		Téchy Izabella	II. „
	Timon Iza	II. „		Timon Iza	II. „
	Tömör Angela	II. „		Tömör Angela	II. „
	Vajda Jolán	I. „		Vajda Jolán	I. „
105	Varjas Margit	I. „	105	Varjas Margit	I. „
	Veres Ilma	III. „		Veres Ilma	III. „
	Wälder Angela	III. „		Wälder Angela	III. „
	Walther Edit Hilda	IV. „		Walther Edit Hilda	IV. „
	Weisz Paula	elők.		Weisz Paula	elők.
110	Wendt Mária	I. éves	110	Wendt Mária	I. éves
	Weyde Gizella	IV. „		Weyde Gizella	IV. „
	Wimberger Mária	I. „		Wimberger Mária	I. „
	Zsiga Erzsébet	I. „		Zsiga Erzsébet	I. „
114	Zvarinyi Nelli	I. „	114	Zvarinyi Nelli	I. „

Az összes rajztanár-, tanító-, tanárnő- és tanítónőjelöltek száma :

Az első félévben volt 53 férfi, 137 nő, együtt 190.
A második „ „ 41 „ 134 „ „ 175.

VII.

STATISZTIKAI ADATOK.

Az egyesített művészeti iskolák növendékei közül volt:

	I. félévben	II. félévben
1. Művésznövendék	30	24
2. Művésznőnövendék	35	49
3. Középiskolai rajztanárjelölt	41	29
4. Tanítóképzőintézeti rajztanárjelölt	1	2
5. Polgári iskolai rajztanítójelölt	11	10
6. Középiskolai rajztanárnőjelölt	23	20
7. Polgári iskolai rajztanítónőjelölt	114	114
Összesen :	255	248

Az összes látogatók száma volt :

az I. félévben 255, a II. félévben 248.

A szabályszerűen beiratkozott növendékek közül vallásra nézve volt:

	I. félévben	II. félévben
Római katolikus	152	149
Ág. evang.	28	27
Református	35	35
Izraelita	34	32
Görög keleti	3	2
Unitárius	3	3
Összesen :	255	248

Anyanyelvre nézve :	I. félévben :	II. félévben :
Magyar	245	237
Német	7	7
Horvát	1	1
Szerb	—	1
Olasz	1	1
Francia	1	1
	<hr/>	<hr/>
	Összesen : 255	248

A Képzőművészeti Főiskola és a vele ügykezelés tekintetében egybekapcsolt festészeti és szobrászati mesteriskolák és a női festőiskola könyvtárában az 1916. évi június hó végén volt 11.046 kötet, 103.119 műlap, 439.390 K 70 f. értékben.

Az Orsz. M. Kir. Képzőművészeti Főiskola épületének Andrassy-úti homlokzata.

VIII.

HADI KÓRHÁZ,

az Orsz. Képzőművészeti Főiskola épületeiben.

A)

A Képzőművészeti Főiskola Andrassy-úti épületében elhelyezett, Dr. LUMNICZER JÓZSEF udvari tanácsos, m. kir. honvéd törzsorvos vezetése alatt volt hadi kórház folyó évi márczius hó 8-án kiköltözött főiskolánkból s egész felszerelésével együtt Laibachba helyeztetett át. Helyette a volt Attila-utcza m. kir. honvéd hadi kórház helyeztetett a Főiskola épületébe, mely hadi kórház a szükségessé vált átalakítások, tatarozások és berendezések eszközlése után működését Dr. HASENFELD ARTUR törzsorvos vezetése alatt folyó évi április hó 5-én megkezdte és rövid pár nap alatt már 150 beteget gyógykezelt.

A hadi kórház 15 kórteremmel és gyanus betegek részére berendezett „Elkülönítő“-vel rendelkezik s összesen 308 ágyra van berendezve, melyek közül 23 ágy tisztí betegek részére tartatik fenn.

Az említett kórtermeken kívül a Főiskola összes helyiségei (a könyvtári termek s néhány tanári műterem kivételével) kórházi célokra vannak lefoglalva. És pedig: a felvételi, parancsnoki és egyéb irodák, valamint orvosok, önkéntes ápolónői, ápoló és hivatásos ápolónői, továbbá általános s specziális szénsavas és élenyfürdők, dörzsölőterem és szertárak részére. Ugyanitt van a modern sebészet minden követelményének megfelelő hatalmas műtőterem, kötöző és Röntgen-helyiség, bakteriologiai labororium és gyógyszertár.

A souterrain-ban van a terjedelmes konyha, a legmodernebbül berendezett és felszerelt élelmiszer-raktárak, mosóhelyiségek stb.

Az épülethez tartozó udvari kerthelyiség állandó gondozás alatt a fennjáró betegek szórakozó helye.

A kórház parancsnoka: Dr. HASENFELD ARTUR törzsorvos, egyetemi m. tanár; sebészorvosa: Dr. EISLER HUGÓ ezredorvos. Beosztott orvosai: Dr. RUCSÁNYI GYULA és Dr. GROSSMANN ARTUR főorvosok, valamint Dr. JAKAB LÁSZLÓ polg. orvos.

A gyógyszertár és labororium vezetője: KURUCZ MANÓ MIKLÓS gyógyszerészügyi segédtiszt.

A Röntgen-labororium vezetője: Dr. GYÖRKY BÉLA főorvos
Önkéntes ápolónők, főnöknő: Dr. HASENFELD ARTURNÉ úrnő;
helyettese: FLEISCHEL SÁNDORNÉ úrnő, ULLMAN EMILNÉ, SÁNTHA ILONKA, BÁNÓ ELLA, RÉVÉSZ KLÁRI, KEPPICH KLÁRI úrhölgyek.

Katonai parancsnok: Dr. SÁRMAY JÓZSEF őrnagy.

Gazdászati tiszt: FRANK TIBOR hadnagy; tiszthelyettes: ADAMEK FERENCZ JÓZSEF.

A kórház konyhájának vezetését ULLMAN EMILNÉ úrnő látja el, kinek hűséges segítőtársa DARÁZÓ RUDOLFNÉ gazdaasszony.

A kórházat rövid fennállása óta már több ízben tüntették ki magas vendégek látogatásaikkal. Első sorban kell felemlítenünk Ő cs. és kir. Fenségét AUGUSZTA FŐHERCZEG asszonyt, HAZAI SAMUNÉ Ő nagyméltóságát, továbbá GAUDERNAK JÓZSEF táborszernagy, TÖRÖK és CZEISZBERGER altábornagy urakat.

A kórházban 1916. évi április hó 5-től július hó 31-ig 1270 beteg volt ápolás alatt, közöttük 126 Oroszországból érkezett csererokkant. Ezen rövid idő alatt a kórházban számos műtétet végzett Dr. EISLER HUGÓ ezredorvos.

B)

A Bajza-utca epreskerti művésztelepen volt hadi kórház a honvédelmi miniszteriumnak 1915 évi 332.668/5. sz. a. kelt rendeletével folyó évi december hó 19-én megszűnt s a m. kir. *Rokkantügyi Hivatalnak* adatott át, mely hivatal a volt hadi kórház helyiségeiben *Utókezelő Gyógyintézetet* rendezett be

Ezen Bajza-utcai *Utókezelő Gyógyintézet* igazgatója : Dr. CSIKY JÓZSEF ezredorvos, egyetemi tanár.

Osztályvezető főorvosok :

Dr. ROZGONYI OTTÓ polgári orvos, szabads. kat. orvos
Bajza-utcai osztály 250 ágy

Osztályorvos :

Dr. KISS JÓZSEF II. sz. belklinika Ludoviceum-utca 2, 60 ágy
Együtt 310 ágy.

Orvosi szolgálatra beosztva :

VALENTIN IBOLYKA orvos növ. Bajza-utcai oszt.

HELLER LENKE „ „ „ „ „

STATTER MIKSA szig. orvos II. sz. belklinika

Önkéntes ápolónő : ABELSBERGER ILONA.

Vöröskeresztes ápolónő : ERDEI JUDIT.

Felügyelő parancsnok : ALBEKER MÁTYÁS őrnagy.

A gazdasági hivatal főnöke : BAKOS SÁNDOR főhadnagy.

A vezényelt katonák száma 50.

TARTALOM.

I. Az év történetéből	3. oldal
II. Tájékoztató	22. „
a) Kivonat a „ Szépművészeti Akadémia “ felvételi, tanulmányi és rendszabályaiból	23. „
b) Kivonat a „ Rajztanárképző Főiskola “ felvételi, tanulmányi és rendszabályaiból	27. „
c) Általános rendszabályok	41. „
III. Igazgatók és tanárok névsora	45. „
IV. A rajztanárvizsgáló bizottsági tagok névsora	48. „
V. A képesítő vizsgálatok eredménye	49. „
VI. A növendékek névsora	50. „
VII. Statisztikai adatok	58. „
VIII. Hadi kórház	60. „

